

COLOFON

Rosmalla (ISSN 0925-2894) wordt 4 keer per jaar uitgegeven onder eindverantwoording van het bestuur van Heemkundekring Rosmalen.
Hoff van Hollantlaan 1
5243 SR Rosmalen

Website
www.heemkundekringrosmalen.nl

Bestuur Heemkundekring Rosmalen:

- Rien van den Broek, voorzitter
- Marja Spierings-Voets secretaris
- Wim van Son, penningmeester
- Peter van Hoek, lid
- Hans Groenewoud, lid
- Piet Korsten, lid

Werkgroep Redactieraad 'Rosmalla':

- Gerrit Mol
- Hans Groenewoud
- Michiel van Heumen
- Wim van Son
- Wouter Loeff
- Wil Coppelmans
(lay-out en tekstverwerking)

Productie:

- Druk: Nextprint B.V. den Bosch

Losse nummers:

- € 5,50 per uitgave

Kopijadres:

- info@heemkundekringrosmalen.nl

Ledenadministratie:

- ledenadministratie@heemkundekringrosmalen.nl

Iedere auteur draagt persoonlijke verantwoordelijkheid voor zijn of haar artikel. Niets uit deze uitgave mag worden vernieuwvuldigd tenzij bronvermelding plaatsvindt.

JAARGANG 32 - NUMMER 3

SEPTEMBER 2022

Inhoudsopgave	Pagina
<i>Redactie</i>	Voorwoord 3
<i>Gerrit Mol</i>	Volksverhaal 3
<i>Hans Groenewoud</i>	Zoektocht naar twee "Wachttorens" en meer.... 4
<i>Michiel van Heumen</i>	Foto onbekend (4) 5
<i>Hans Groenewoud</i>	Frans van der Burgt - Beeldhouwer (1915-1985) 6
<i>Jo Versteijnen</i>	Naam Molen Deken Fritsenstraat 9
<i>Hein van der Flier</i>	De Huijsbergh of Predikherenhoeve 10
<i>Henk de Werd</i>	Reglement van orde 12
<i>Jos Swanenberg</i>	Bib stut zonne kop 15
<i>Gerrit Mol</i>	Rosmalenaren in Kamp Amersfoort 16
<i>Henk de Werd</i>	Revue Hintham 1960 "Ut ken nouw leije" 18
<i>Jo Versteijnen</i>	Wat een vreemd recept gaf dokter Anderegg aan de nonnen 23
<i>Jos Korsten</i>	Waarom De Binckhorst De Binckhorst heet 26
<i>Wouter Loeff</i>	"Samen met de kringen en de mensen uit het dorp" 28
<i>Jos Korsten</i>	Terug van weggeweest....in het klein 29
<i>Jos Korsten</i>	Foto's van de maquette van de Duinse Hoeve gemaakt door Rinie van Hassel 30
<i>Rien van den Broek</i>	Voetbalhistorie uit ons eigen dorpke (deel 5) 31
<i>Redactie</i>	Contact (met Indië) 33
<i>Jo Versteijnen</i>	Een leuke prijs/consumptielijst uit het verleden 34

Foto voorzijde omslag: Oorlogsmonument aan de Schoolstraat, gemaakt door de Rosmalense beeldhouwer Frans van der Burgt in 1965-1969. Foto's Wil Coppelmans. De tekst op het monument: Op 5 mei 1970 in het 25^e jaar van zijn herkegen vrijheid wijdde Rosmalen dit monument in diepe dankbaarheid aan zijn eigen gevallen en aan zijn verre vrienden en hun gesneuvelden de 53^e Welsh Division die op 23 oktober 1944 Rosmalen van de wrede Duitse bezetting bevrijdde en het Canadese Lake Superior Regiment dat nog vier maanden het dorp verdedigde

Foto achterzijde omslag: Foto van een onbekende Rosmalense man met zijn kleinkind (?). Collectie Heemkundekring Rosmalen. Zie ook foto onbekend (4) op pagina 5.

Voorwoord

Redactie

Na de warme zomer brengt de redactie van Rosmalla u figuurlijke warmte middels echt Rosmalense verhalen. De onderwerpen zijn zeer divers en dat is niet zo moeilijk in een dorp waar van alles te beleven valt en viel. We starten ook een nieuwe rubriek. De noeste werkers in ons archief en Ronald van Grinsven/marleyart stoten regelmatig op foto's waar ze echt niks van weten. Alleen dat ze uit Rosmalen komen. Zie de foto op de achterkant van deze *Rosmalla*. Misschien kunt u als lezer hen helpen. Stuur uw reactie naar info@heemkundekring-rosmalen.nl In ieder geval veel leesplezier!

Volksverhaal

Gerrit Mol

Een van onze kinderen struint graag wat rond op rommelmarkten en vond daar het boek “Volksverhalen uit Noord-Brabant”, opnieuw uitgegeven in 1980. Het is samengesteld door Willem de Blécourt. Volgens mij heb ik vroeger dat boekje wel meer in handen gehad en ik sluit zelfs niet uit dat er een exemplaar verborgen zit tussen vele andere Brabantica in mijn verzameling. Toch maar even gekeken wat er over Rosmalen gezegd wordt. Net als de inwoners van Velp, en dat wist ik niet, worden wij zandhazen genoemd. De schrijver geeft voor de uitleg van de naam Rosmalen een lezing, gebaseerd op de beroemde of beruchte Hanewinckel:

“Lang voor de stichting van Den Bosch brachten de Gelderschen hunne paarden om die aan de Brabanders te verkoopen en hiervan heet dit dorp Rosmalen, d.i. paardenmarkt.”

Elders lees ik: “Wat van Velp wordt gezegd, wordt ook beweerd van Rosmalen, het land der zandboeren. Men bedenke dat beide dorpen in de wintermaanden veel last hebben van het overvloedige Maaswater, -de beruchte Beersche Maas-, en in den zomer daarentegen het dorre zand dikwijls naar vocht verlangt. Een Velpenaar kan er nog wel over heen, een zandhaas genoemd te worden, maar 't valt hem bitter zich als zandkruier te hooren schelden. Moeten kruien omdat men geen “varing” (d.i. kar en trek-dier) heeft, is erg, maar niets te kruien hebben dan zand, beteekent schamele armoede”.

Voor u gehoord 64 deel 1

Harry Coppens †

Brikt me d'n bek niej ope.
(Dwingen iets te zeggen.)

Ik kom wel 's terug es ge oew aander pet op het.
(Beter gestemd bent.)

Dè waar nog minder ès 'n scheet van de juffrouw.
(Viel mee.)

Hij wil altèd haontje de veurste zèn, vural ès 'r kiepe bè zèn.
(Indruk maken vooral als er meisjes bij zijn.)

Hij nèijt zunen èige naod.
(Hij doet 't op zijn eigen manier, ook al past het niet altijd.)

Hoe wilde t hebbe? Dik, dun of dur 'n duukske.
(Je kunt het krijgen zoals je wilt.)

Hij jankt al vur dèttiej geslagen is.

On inne kant issiej doof en òn d'n andere kant hurt iej niej zò goed.
(kan slecht luisteren)

Ons buurvrouw werkt allenig mar vur de ooge van 't kerkvolk. (Ze werk alleen maar als iemand het ziet.)

Zoektocht naar twee “Wachttorens” en meer.....

Hans Groenewoud

Al eerder mocht ik in ons lijfblad een stukje schrijven over een van de vele zoekopdrachten die we krijgen via onze website www.heemkundekringrosmalen.nl. Dat gebeurt nog steeds met grote regelmaat: er blijven nog steeds mensen op zoek naar hun verleden of andere historische zaken van het oude Rosmalen. Jo Versteijnen is dan vaak degene die me op de juiste spoor zet, waardoor we in de meeste gevallen in staat zijn de vraagstellers tevreden te stellen.

Vaak zijn het voor de hand liggende vragen en zijn ze, vooral voor Jo, gemakkelijk op te lossen. Maar soms vergt het best wel wat zoeken voordat we tevreden zijn met het antwoord. Ik verwijs graag naar mijn vorige artikel hierover, de zoektocht naar de schepper van het beeld “Studerend Meisje” in *Rosmalla* nr. 3 van vorig jaar, dat weer voor de sporthal bij het Rodenborchcollege staat.

De naam Rodenborchcollege brengt me meteen bij een volgende vraag, die we begin van dit jaar kregen. Geert Donkers, in het vorige artikel reeds vermeld over de vraag van het beeld van het “Studerend meisje”, kwam opnieuw met een vraag over een van de kunstschaten op het grondgebied van onze oude Gemeente Rosmalen. Even een uitstapje naar de achtergrond van het verhaal. Geert Donkers maakt samen met ‘De Paadjesmakers’ wandel- en fietsgidsen in en rond ’s-Hertogenbosch, dus ook in Rosmalen. Geert verzorgt een deel van de teksten in de gidsen. Een van deze wandeltochten heeft het thema ‘beeldhouwkunst’, vandaar zijn belangstelling. En omdat deze zaken ook tot ons erfgoed behoren werken we hier heel graag aan mee.

Geert kwam met de volgende vraag:

• *Aan de T. M. Kortenhorstlaan, dichtbij de plek waar het Rodenborchcollege was, zouden 2 Wachttorens staan. Het zijn beelden van Gert Prins. Wij kunnen ze niet vinden. Weet jij wat er met die objecten gebeurd kan zijn? Of hebben wij niet goed genoeg gezocht?*

Hiervan was bij mij op dat moment niets bekend, ondanks dat ik jarenlang daar in de omgeving heb gewoond en daar regelmatig rond heb gelopen om onze hond uit te laten. Ook onze vraagbaak Jo was in eerste instantie in verwarring gebracht. Hij vertelde me wel over de “Watchtower II” van Ton van Vleuten, die op de hoek van de Hoff van Hollantlaan en de Deken van Roestellaan staat. Daarnaast wees

Jo me op het helaas verloren gegane kunstwerk “Domus Domini in Mundo Nostro”¹. Dit laatste was een kunstwerk van Belgisch arduin en hout van Geert Prins. Dit kunstwerk stond aan de achterkant van het Rodenborchcollege, op een grasveld grenzend aan het spoor. Helaas is het door toedoen van enkele vandalen afgebrand en niet meer teruggekomen. Oorspronkelijk was het de bedoeling om rondom dit kunstwerk een soort openluchttheatertje te maken, maar helaas....! Onze zoektocht ging verder. Uiteindelijk kwam het antwoord van Geert zelf. Hij ontdekte op de site van de Bossche Encyclopedie dat het Rodenborch twee ijzeren bewakers voor de ingang heeft staan². Het zijn twee identieke kunstwerken, eveneens van Geert Prins.

Wachttorens (foto Harrie Verschuren 2009)

Uiteindelijk kregen we via een van de docenten van het Rodenborch te horen dat de beide wachttorens tijdelijk zijn ontmanteld. Ze worden schoongemaakt en verhuizen mee naar de nieuwe locatie. Daar sieren ze na de opening van het nieuwe Rodenborch in de Groote Wielen opnieuw de ingang om, als van ouds, toezicht te houden op de leerlingen.

Het kunstbezit van het Rodenborch blijkt uiteindelijk nog groter! Via Geert bereikte ons nog een vraag:

- *Wat gebeurt er met het kunstwerk met de twee Cortenstalen bakken³ met in de ene bak een uitgesneden paard en in de andere een menselijke figuur van de kunstenaar Hans Happel?*

Bij navraag bleek dat ook deze kunstwerken zijn ontmanteld en ook weer een plaats krijgen op de nieuwe

heemkundekring een werkgroep op te richten, die zich speciaal richt op ons Rosmalens monumentaal erfgoed en dit in kaart wil brengen.

Blijft er toch nog een raadsel: wie kent dit kunstwerk en wie is de maker. Het bevindt zich achter het huidige Rodenborchcollege, naast het fietspad langs het spoor, bijna op de plaats van het eerder beschreven afgebrande kunstwerk “Domus Domini in Mundo Nostro” van Geert Prins.

Antwoorden

graag naar: collecties@heemkundekringrosmalen.nl

1. “ Het huis van de goden in onze wereld ”
2. https://www.bosscheencyclopedie.nl/overig/beelden/wachttorens.htm?pl=/beeldende%20kunst/index.htm?title=Beeldende%20kunst&t1=-Beeldende%20kunst&p2=/overig/beelden/_index.1.htm?title=Beelden&t2=Beelden&title=Wachttorens
3. Cortenstaal is een weervast staal en de bruine roestkleur is het meest typische uiterlijke kenmerk!

locatie van de school!

We hebben het nu al een paar afleveringen gehad over beeldhouwwerken en andere monumenten in ons oude Rosmalen. Misschien is dit het goede moment op bij onze

Foto onbekend (4)

Michiel van Heumen

Ronald van Grinsven/marleyart heeft uit ons heemarchief twee foto's aangeleverd, waarvan wel bekend is dat het Rosmalense mensen zijn die op de foto's staan, maar niet wie het zijn. Een ongeveer 12-jarige jongen in 1935 en een opa met zijn kleinkind?

Op welke wijze de foto's in het archief van de Heemkundekring Rosmalen terecht zijn gekomen, is ons niet meer bekend.

Wie van u lezers weet wie de personen zijn die op de foto's staan? U kunt uw reactie sturen naar: info@heemkundekringrosmalen.nl

In de volgende aflevering van deze rubriek, komen we daarop terug.

Frans van der Burgt - Beeldhouwer (1915-1985)

Hans Groenewoud

Een aantal keren is in dit blad al de naam gevallen van Frans van der Burgt. In het verhaal over de zoektocht naar de schepper van het beeldje “Het lezende meisje”¹ kwamen we er uiteindelijk na een lange speurtocht achter dat de schepper van dit kunstwerk Frans van der Burgt was. Rijst onmiddellijk de vraag: wie was deze beeldhouwer? Het blijkt, dat er verspreid over Rosmalen en ‘s-Hertogenbosch, op meerdere plaatsen nogal wat sporen van zijn werken zijn terug te vinden. Zoveel zelfs, dat er door de voormalige “Rosmalense Kunststichting” midden jaren 80 van de vorige eeuw twee fietstochten door Rosmalen en ‘s-Hertogenbosch zijn gemaakt langs al zijn werkstukken.

Terug naar onze vraag: wie was Frans van der Burgt? Het is niet de eerste keer dat er in de *Rosmalla* aandacht wordt geschonken aan deze beeldhouwer/kunstenaar. Martien Veekens heeft destijds in de *Rosmalla*² van april 2000 al eens een artikel aan hem gewijd. Ook Geert Donkers, de man die al een aantal keren de archiefgroep van Heemkundekring Rosmalen aan het werk heeft gezet op zoek naar namen van beeldhouwers die door hun werk Rosmalen opgesierd hebben, heeft in 2011 in het KringNieuws van onze buur-heemkundekring “Kring Vrienden van ‘s-Hertogenbosch” eveneens een artikel over hem geschreven³. Daarnaast zijn er op Wikipedia en WikiCommons uitgebreide artikelen over hem te vinden. Ook de eerder genoemde “Kunststichting Rosmalen” heeft in de 90-er jaren van de vorige eeuw aandacht aan Frans van der Burgt besteed middels een boekwerkje⁴ met een aantal van zijn beeldhouwwerken.

Genoeg aanleiding dus om deze Rosmalense kunstenaar nogmaals onder de aandacht te brengen!

Frans van der Burgt is geboren op 20 december 1915. Aan de Graafseweg in ‘s-Hertogenbosch stond zijn geboortehuis. Zijn ouders, Adrianus Antonius van der Burgt en Elisabeth Gevers, waren echt Rosmalense mensen. Frans werd bij de burgerlijke stand aangegeven als Franciscus

“De Bouwvakker” op de Driesprong in Rosmalen
(eigen foto)

Antonius en na hem werden nog twee kinderen geboren. Op 13 mei 1944 trouwde Frans met Hendrica van Hapert. Dit gebeurde op een bijzondere plaats: namelijk in het van Abbemuseum in Eindhoven. Na de oorlog verhuist het echtpaar in 1947 naar Amsterdam. Na een aantal jaren, in 1952, verhuist het paar toch weer naar Brabant en neemt zijn intrek in de Pieter Breughelstraat in ‘s-Hertogenbosch. Hier ziet hun zoon Guus het levenslicht. In 1958 vestigt Frans zich definitief met zijn familie in de Jonkvrouw de la Courtlaan in Rosmalen. Hier zou Frans de rest van zijn leven als kunstenaar zijn prachtige kunstwerken blijven scheppen.

De opleiding van Frans begon al op jeugdige leeftijd. Zijn eerste kunstonderwijs in het tekenen volgt hij bij Piet Slager junior van de bekende Bossche schildersfamilie Slager aan de Koninklijke School voor Kunst en Techniek, de latere Hogere Technische School en nog later de Bossche

Kunstacademie. Hier gaat hij ook voor het eerst boetseren. In het atelier van de beeldhouwers Van Bokhoven en Jonkers aan het St. Janskerkhof waar voornamelijk religieuze werken voor in en rond kerkgebouwen werden gemaakt, zoals altaren, kruiswegstaties en Heilig Hartbeelden, werkte hij voornamelijk met hout. Hij maakte daar voortdurend kopieën van beelden, die oorspronkelijk van ijzer waren gemaakt. Om meer grip te krijgen op zijn eigen emoties en ideeën bij het beeldhouwen besluit hij een professionele opleiding te gaan volgen en kiest hij voor een studie aan de R.K. leergangen te Tilburg (1944-'45). Daarna vervolgt hij zijn studie aan de Vrije Academie in Breda (tegenwoordig: Akademie voor kunst en Vormgeving St. Joost). Tenslotte gaat Frans naar de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten te Amsterdam (1947-1952) ter voltooiing van zijn kunstenaarsopleiding op de afdeling beeldhouwen. Het grote voorbeeld voor hem was Professor Piet Esser. Esser won in 1938 een zilveren medaille van de Prix de Rome⁵. Hij was als opvolger van Bronner van 1947 tot 1979 hoogleraar aan de Rijksacademie in Amsterdam.

Na zijn studie ondernam Frans verschillende studiereizen naar Italië, België en Frankrijk om zich verder in zijn vak te verdiepen. Vooral na de oorlog kreeg Frans heel veel opdrachten op kerkelijk gebied: heel veel kerken zijn opgesierd met beelden die hij heeft vervaardigd. Het grootste beeld dat hij heeft mogen vervaardigen was een tympanon voor de destijds nieuwe kerk in Maren-Kessel. Daarnaast vervaardigde hij ook verschillende kruiswegstaties. Als voorbeeld kan hier genoemd worden de Kruisweg in de kerk van Orthen. Ook ontwierp Frans een altaar voor de kerk in Empel en maakte hij kunstwerken voor een grafmonument in 's-Gravenhage en beelden voor de kerk van Vierlingsbeek. Deze Laurentiuskerk uit 1952 van architect Jan Strik is overigens een schitterend voorbeeld van de Bossche School-architectuurstroming. Maar er werd niet enkel werk gemaakt in de omgeving van Rosmalen en 's-Hertogenbosch: ook veel verder weg, over de grenzen, kan men van zijn werk genieten. Genoemd moet hier worden: een kruisbeeld voor de Minahassa op Celebes.

Verder maakte Frans veel beelden voor scholen in Boxtel, Helmond en Oss. Maar ook voor het Rodenborchcollege maakte hij een aantal beelden⁶ die straks mee gaan naar de nieuwe locatie van dit college.

Naast schitterende bronzen penningen voor de "Stichting 's-Hertogenbosch Muziekstad" maakte hij voor het "450 jaar Jeroen Bosch" ter gelegenheid van de eerste grote Jeroen Bosch tentoonstelling in 1967 ook een speciale penning. Ik ben in het bezit van deze penning omdat ik destijds als suppoost heb mogen meewerken bij deze

Penning "450 jaar Jeroen Bosch" uit 1967 (eigen foto)

tentoonstelling: elke medewerker kreeg deze penning na afloop ter herinnering en als dank voor de medewerking.

Daarnaast maakte Frans ook prachtige portretten, o.a. van Koningin Beatrix.

Vooral in de jaren 60 en 70 van de vorige eeuw was Frans een veel gevraagd kunstenaar. Het werk dat Frans vervaardigde werd in vele landen geëxposeerd, onder andere ook in België en Frankrijk werd veel tentoongesteld. Zijn figuratieve en organisch-abstrakte stijl in brons en steen viel bij velen in de smaak. Ook veel Rijks-, Gemeentelijke en Provinciale overheden kochten, naast veel particulieren, zijn werk aan.

Zijn stijl van werken komt vooral tot uiting in de monumentale versieringen van de Wilhelminabrug in 's-Hertogenbosch. De omvangrijke beeldhouwwerken hiervoor zijn van zijn hand. Het vertelt in steen uitgehouwen de geschiedenis van de stad, teruggaand van 1185 tot de bevrijding van 1944. Symbolisch hierbij is dat aan de kant van de Visstraat aan de rechterkant een klein monument in de brug is aangebracht ter nagedachtenis aan Piet Kerssens, de Bossche militair in dienst van de 53e Welsh-Devisi-on, die op 22 oktober 1944 het leven liet voor de bevrijding van zijn stad 's-Hertogenbosch, juist op de dag dat de laatste strijd tegen de bezetter werd geleverd.

*Monumentale
beeldhouwwerken
Wilhelminabrug
(Foto: Wikimedia commons)*

Verder zit er nog belangrijk werk verborgen in de oude trouwzaal in het voormalige Gemeentehuis van Rosmalen: op acht deurpanelen heeft Frans de vier jaargetijden en de vier levensfasen van de mens op schitterende wijze uitgebeeld. Zo heeft deze kunstenaar onze leefomgeving opgesierd met een hele serie fantastische kunstwerken, bijna te veel om hier allemaal te benoemen.

Heel belangrijk in het leven van Frans van der Burgt was zijn geloof in de mens, in liefde voor de natuur en in geborgenheid. Daarom maakte hij graag gebruik van de toenmalige 1%-regeling voor het vervaardigen van kunst in Openbare Gebouwen: de door het Rijk bedachte manier om kunst bij de gewone mens te brengen. Mede hierdoor heeft hij voor veel mensen heel veel kunnen betekenen.

Frans heeft tot zijn pensioen enkel van de kunst kunnen leven. Op 1 december 1985 sterft Frans in een Bosch ziekenhuis, bijna 70 jaar oud. Niet lang na zijn overlijden or-

ganiseert de Rosmalense Kunststichting een overzichtstentoonstelling in het oude Gemeentehuis en lanceert de twee eerder genoemde fietstochten langs de monumenten waarmee Frans onze openbare ruimte heeft opgesierd: nog steeds een blijvende en waardige manier van herdenken⁷ van een kunstenaar die ondanks de verkillende maatschappij in zijn medemens bleef geloven.

1. Zie: *Rosmalla* 2022, nr. 2, blz. 28
2. Martien Veekens: Frans van der Burgt: Kunstenaar/beeldhouwer: Rosmalla april 2000
3. Geert Donkers: Wie kent ze nog: Frans van der Burgt, beeldhouwer Kring Nieuws jrg 37. nr. 5
4. Kunststichting Rosmalen: Frans van der Burgt: beelden ± 1990
5. De Prix de Rome is een prestigieuze aanmoedigingsprijs voor jonge kunstenaar en architecten, oorspronkelijk bestaande uit een studiereis naar Rome, die in 1663 in Frankrijk is ingesteld en later door vele andere landen is overgenomen en beschikbaar werd gesteld.
6. Zie hiervoor: Hans Groenewoud: Zoektocht naar twee Wachttorens en meer..... in deze *Rosmalla*
7. Een overdruk van deze fietstochten is verkrijgbaar via info@heemkundekringrosmalen.nl

Voor u gehoord 64 deel 2

Harry Coppens †

‘t Höfke van de buurvrouw hoeft niej mer ingezèjd te worre.
(Is zwanger.)

D’n dieje hi èèrd aon z’n kniejes.
(Staat er financieel goed voor.)

‘n Vet vèrreke wit niej dè ‘n mager vèrreke honger hi.

D’n dieje krabbe ze niej bloot.
(Beschikt over veel geld.)

Hij leert vur vèrreke mar kan ginne krul in z’ne stèrt krèijge.
(Mist de intelligentie om iets te kunnen bereiken.)

‘t Kumt bè hum zò traag ès bè unnen os de romme.
(Het duurt lang voordat hij eenvoudige zaken begrijpt.)

D’n dieje kende ut duuzend vèrrekes.
(Overal te herkennen.)

Wè de kop vergit moete de bèèn besniete.
(Als je vergeetachtig wordt, zul je vaker op en neer moeten.)

Hij hi zo’ne berrevoetse kop dè de vliege d’r op uitskùive.
(Hij is heel kaal.)

D’r waar ‘n Jóds vrouwke dè van d’n innen op d’n anderen dag weuw waar geworre. D’re mins waar zó schielek gesturve dè ze hilleml van slag waar. De buurlui kwaame gelukkig helpe um alles mee te reegele. D’r moes toch minstes ‘n advertènsie in de krant komme, mènnde de buurman. “Ja,” zin ‘t vrouwke “ès dè mar niej te veul gi koste.” D’n buurman belt de krant en zi dè de koste afhangen van ‘t òntal worde. Dan zet ‘r mar in: “Levi gesturve” zeget ‘t wèfke.

“Dè kan niej” zi de buurman, ‘t moete minstes vèijf worde zèn.”

‘t Wèfke denkt eefkes en zi dan: “Dan zet er nog mar bè ‘Toyota te koop!’”

Keesje kiek scheel. Hij kwaam jankend van school en zin tegen hulliej moeder: “Ze zegge tegen men d’n hillen tèt schele Keesje!”

Moeder antwoordde: “Wè kan jou dè scheele Keesje!”
‘t Jungske jankte nog harder. Hij kiek zó scheel! Essiej jankte liepe de traone over z’ne rug.

Onze vis waar ziek en ik ging ‘r mee nor d’n dokter. “Ik ziegèt al,” zin iej, “ùit de kom geschòte.”

Naam Molen Deken Fritsenstraat

Jo Versteijnen

MOLENS IN BRABANT

ROSMALEN

Molen Dehen, Fritsenstraat

Naam: "Dehen"
Adres: Fritsenstraat, Rosmalen
Drukker: Jos Pé
Uitgever: M. Groos, Bazar, Dorpsstr. 61, Rosmalen

Reeds een dag nadat *Rosmalla* no. 1 van dit jaar in de brievenbus was gevallen, kreeg ik al vragen over de naamgeving van de molen uit de Deken Fritsenstraat. Ik had die reactie wel (gehoopt) verwacht. Een teken dat het artikel gelezen wordt. Op de postkaart van de molen die ik plaatste in mijn artikel stond nl. de naam

Rosmalen Molen "Dehen", Fritsenstraat

Waar kwam die naam nu ineens vandaan? Ik heb de volgende verklaring. De fotograaf/uitgever van deze kaarten kwam niet uit Rosmalen, dus was hij onbekend met de situatie en de oorspronkelijke naamgeving van de straat.

De meeste molens hebben/hadden een naam. Hij ging er maar vanuit dat ook deze molen een naam had.

Maar als hij de naam van de straat slordig of foutief noteert, of die wordt verkeerd gelezen bij de opzet bij de drukker, dan is een foutje vlug gemaakt.

Als je de tekst bij de foto bekijkt dan is de middelste letter van "deken" de "K" veranderd in een "H"

Dus ik denk dat we gewoon moeten lezen.

"Rosmalen molen Dehen Fritsenstraat"

Het einde van een werkzaam leven

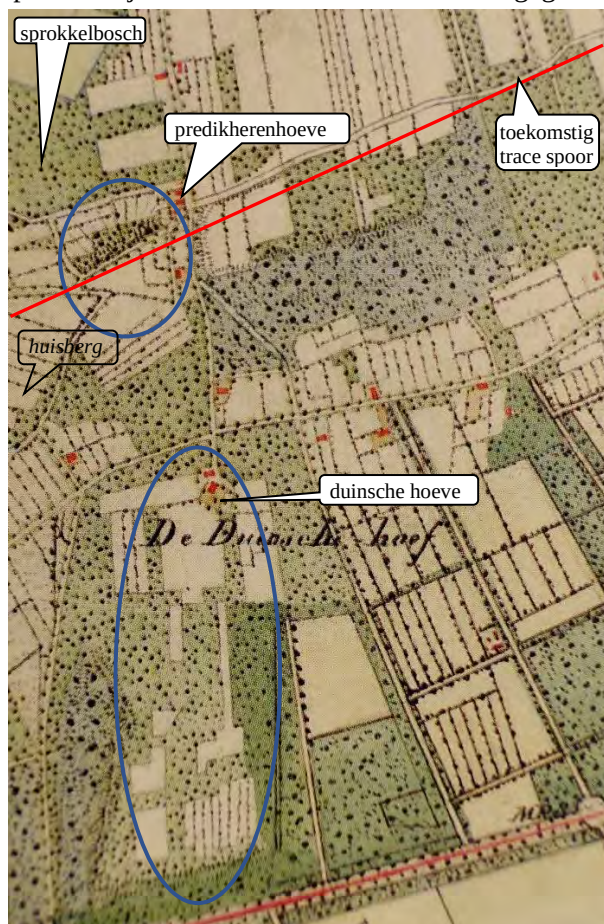
De Huijsbergh of Predikherenhoeve

Hein van der Flier

Inleiding

Vanaf 1648 wordt bijna heel Noord-Brabant bestuurd door de Raad van State. Ook het bezit van de onteigende kloosters valt onder die Raad. Eeuwenlang kregen deze religieuze instellingen een fors deel van de inkomsten uit pacht en huur. Om de waarde van hoeven en molens in de Meijerij die hiervan deel uitmaken te kennen, wordt in 1662 de toestand van dit bezit beschreven.

Karel Leenders heeft deze inventarisatie gebruikt bij zijn beschrijving van de verandering in boerderijgebouwen en hun omgeving die in 350 jaar optrad.¹ Eén van de boerderijen is de hoeve Huijsbergh in Rosmalen. In deze bijdrage gaan wij na hoe die er uitzag en waar hij lag. (Op de kaartjes is ook de Duinsche hoeve aangegeven.)

Detail Predikherenhoeve-Duinsche hoeve op kaart uit 1838

Beschrijving hoeve Huijsbergh in 1662 en ca. 1710

De Huijsbergh is afkomstig uit het bezit van het klooster van de Predikheren in Den Bosch. Die hoeve bestaat in 1662 uit vier bouwwerken. (Een waterput is bij iedere hoeve aanwezig en is niet in de beschrijving opgenomen.)

1. Een woonstalhuis met voorin het woongedeelte en daarachter de stal voor de koeien. Het voorhuis heeft stenen muren terwijl de wanden van het achterhuis zijn opgebouwd uit een vlechtwerk van hakhout dat met leem is dichtgesmeerd. Door de storm van februari 1662 is stro van het dak van de stal gewaaid. De pachter moet dit op eigen kosten herstellen;
2. Een flinke schuur die deels als schaapskooi wordt gebruikt. Ook hierop moet dakstro worden aangebracht;
3. Een varkenshok en
4. Een schuurtje.

Detail Predikherenhoeve-Duinsche hoeve op kaart uit 2000.

De akkers die bij deze hoeve horen hebben een gezamenlijke oppervlakte van 39 lopensaet. Die oude oppervlaktemaat komt hier overeen met 1650 m². Bij de Huijsbergh lag in 1662 dus ongeveer 6,5 ha. land. Omdat bomen en hakhout een waarde voor de eigenaar vertegenwoordigen, zijn zij ook geïnventariseerd. (Hakhout werd na maximaal 6 jaar gekapt.) De akkers waarop dit hout staat, worden in het verslag benoemd. Wij lezen:

- Om de **Bruijnen Acker** en de **Berckhoff** staat eiken-hakhout dat 2 jaar oud is en vooraan staan knotwilgen;
- Om de **Berckhoff** staan 10 eiken van één voet (30 cm.) doorsnee en wat 6-jarig eikenhakhout;
- Om de Biescamp staan ongeveer 60 eikenbomen en wat hakhout van 1 of 2 jaar;
- Rondom het **Berkenbosken** staat hakhout van 1 jaar;
- De **Huijsbergh** heeft 1-jarig hakhout en enkele knotwilgen langs de rand van de weg;
- Rondom de **Eickacker** staat 2-jarig schaarhout, 43 eiken van 3 tot 7 duim en één van 1 voet doorsnee.

Vijftig jaar na deze inventarisatie vinden wij deze hoeve terug in een verpondingsregister. De belasting op de huurwaarde die omstreeks 1710 werd vastgesteld, is in onderstaande tabel samengevat.²

oppervlakte		hoeve afkomstig uit het bezit van klooster van Predikheren	belasting		
lopensaet	roede		fl.	st.	pg.
4 lo.		erf (huis, schuren)	3	-19	- 0
9 lo.	11 ro.	Huijsbergh	2	-16	- 6
9 lo.	10 ro.	Bruijnen Acker	2	-16	- 0
5 lo.	18 ro.	Berck Acker	1	-13	- 6
5 lo.	38 ro.	Eijckacker	1	- 6	- 0
3 lo.	33 ro.	Zepers Bosch	1	- 2	- 2
37 lo.	10 ro.	totaal hoeve Predikheren	13	-12	-14

De oppervlakte van akkers bij de hoeve blijkt praktisch gelijk en veel gebiedsnamen blijven in gebruik. De Raad van State neem het besluit dit bezit te verkopen.

Opeenvolgende eigenaren en gebruikers

In oktober 1740 koopt apotheker Rudolf van Rijn deze hoeve op een openbare veiling.³ De hoeve is gelegen ‘in het Sprokkelbosch’ en komt uit het bezit van de Predikheren. Hij bestaat uit:

- 7 ha. akkers, weinig grasland en houtopstanden en
- 17 ha. hooi- en weilanden in de polder.

Pachter is eerst Gerrit en daarna zijn zoon Jan Heijmans.⁴ Rudolf is bijna veertig jaar eigenaar van de hoeve als hij

¹ Karel Leenders, *De dynamische hoeve, verandering in boerderijgebouwen en hun omgeving in de Meijerij 1662-2015*.
² Van der Biezen/Van Heumen *Verpondingsboek Rosmalen begin 18^e eeuw*, 2014, 39.

in 1780 overlijdt. Het jaar daarop vinden wij zijn dochter ‘juffrouw van Rijn’ als eigenaar. In 1801 is Albertine van Rijn overleden, maar Drik van der Doelen is nog de pachter. Wanneer de erfgenamen Van Rijn deze hoeve verkopen is niet duidelijk. Dat was in april 1811, want dan wordt ‘terstond’ te huur aangeboden in Rosmalen:

‘een royale kamer, opkamer en kelder met een schonen tuin, beplant met veel dragende vruchtbomen, staand en gelegen aan de hoeve den Huisberg.’

In jaar 1816 is Joannes A. Nuijts de eigenaar en Hendrik Leenders Swanenburg pachter.

Een deel van de inkomsten komt uit de verkoop van hout op stam. Zo worden in april 1858 op de hoeve Huijsbergh door notaris Esser Meerman te koop aangeboden:

228	eiken, geschikt voor molens, sluizen, en timmerwerk
5	beuken, zwaar
16	essen, elsen, kastanjes en populier
155	masten, extra zwaar voor stutten in mijn en timmerwerk

Joh. Baptist Nuijts en zijn compagnon verhuren de hoeve in 1851 voor fl. 335,-- per jaar: die wordt zo omschreven:⁵

‘een hoeve genaamd Huisbergsche hoeft, bestaande in een huizinge, schuur, erf, tuin, boomgaard, bouw- en weilanden in de Vliertschestraat en Sprokkelbosch, tesamen groot omtrent 14 bunder en 49 roeden.’

In 1872 wordt een maatschappij opgericht voor aanleg van een spoorweg van Tilburg naar Nijmegen. Dat spoor deelde het land van de hoeve in tweeën. In 1881 reed hier de eerste trein. Voor het jaar 1920 is de Predikherenhoeve gesloopt en werd een nieuwe boerderij gebouwd.

Huidige situatie

De situatie is nu als volgt. Ten oosten van de weg (links op foto) ligt het bedrijventerrein Kruisstraat; ten westen (rechts) ligt de ‘nieuwe’ Huijsbergh. Ten zuidwesten van de spoorweg-overgang heeft zich een grondrecyclingbedrijf gevestigd. Daar lag vermoedelijk lang geleden de berg waar de hoeve zijn naam aan dankte.⁶

³ BHIC, toegang 178 (Res. Raad van State), inv. 334, f. 258r.
⁴ Van Heumen.info *Huizenlijsten 1736 t/m 1801*.
⁵ StA sH, toegang 467 (notarissen R’malen), inv.2566. nr. 84.
⁶ Stichting Geografie en Landschap, *Vooronderzoek natuurherstel natuur en landschap Hooge Heide Midden*, 2010, 37.

Reglement van orde

Henk de Werd

Oude foto van de Annaschool met de speelplaats en de brievenbus aan het hekwerk

Zo af en toe valt Albert Pennings uit Berlicum bij ons op de klep. Hij was onderwijzer te Hintham in de tweede klas en volgde mij destijds op, toen ik in 1968 de Annaschool verliet en docent werd op de Sancta Maria ULO/MAVO. Albert is ook actief geweest als leerkracht op de MAVO in Rosmalen en later op het Rodenborchcollege.

Deze keer bracht hij een reglement van orde mee, dat kwam uit het archief van de Annaschool. Een der latere leerkrachten heeft dat bij het sluiten van de Annaschool meegenomen, het op een gegeven moment geschonken aan haar oud-collega Albert Pennings, die het op zijn beurt aan mij schonk. Ik zal het t.z.t. toevoegen aan mijn Rosmalen collectie in het Stadsarchief van Den Bosch.

De eerste school in Hintham is van 1827 tot 1922 een openbare school geweest en vanaf 1922 vestigde zich in datzelfde schoolgebouw de katholieke Annaschool. De vraag luidt nu: Van wie en voor wie is dit reglement geweest? Voor de openbare of de katholieke school?

Een duik in de geschiedenis van deze school leert me, dat de openbare school destijds een reglement had. In mijn zeer uitgebreide boekwerk over die eerste Hinthamse school heb ik gedeelten uit haar reglement opgenomen.

Dan blijft er niets anders over, dan dat dit reglement voor

de katholieke Annaschool is geweest.

Het reglement bevestigt dat, waar geschreven wordt over de pastoor, die wel eens les kwam geven op deze school. De moeite waard dit orde-reglement dan maar te publiceren in *Rosmalla*.

1
Het personeel der school behoort minstens een kwartier vóór schooltijd op de speelplaats aanwezig te zijn, tenzij aan het H.d.S. (Hoofd der School HDW) een door hem te beoordelen geldige reden van in-gebreke-blijven wordt opgegeven, of voor hem ontheffing is verleend.

2
De onderwijzeressen moeten bij onvoorzien verzuim wegens ziekte of anderszins onmiddellijk voor extra verlof zoo mogelijk minstens 11 dagen te voren het H.d.S. waarschuwen. Elk verlof wordt aangevraagd met voorkennis van het H.d.S.

3
De namiddagpauze mag slechts duren tot 3.40 u.

4
Afwijking van de rooster, wat ook inhoudt het niet op tijd beginnen of eindigen van lessen, mag alleen plaats heb-

ben in heel bijzondere gevallen, doch nooit zonder voorafgaande toestemming van het H.d.S.

Punt 4 vraagt om een onmogelijke situatie van mijzelf te beschrijven. Op dinsdag- en donderdagmorgen had ik volgens het rooster van 9 uur tot kwart voor tien rekenen en van kwart voor tien tot half elf gymnastiek in de gymzaal, waar we nog naar toe moesten lopen. Nu wil het noodlot dat de schoolinspecteur op school rondliep en de inspecteur van gym bij de gymzaal stond te wachten. Ik moest tot kwart voor tien rekenles geven, anders kreeg ik te maken met een vervelende inspecteur. Om kwart voor tien gingen mijn leerlingen met mij de klas uit. Jassen aantrekken en we wandelden naar de gymzaal. Daar stond meneer de inspecteur van gymnastiek, kijkend op zijn horloge, zei slechts tegen mij: "U bent te laat." Ik moest hem dus uitleggen waarom ik te laat was. Hij accepteerde het en vertrok. Ik zou zeggen, meneer had naar mijn gymles komen kijken. Daar ben je toch voor!

5

Onder schooltijd is het verboden werk te corrigeren, eigen correspondentie te voeren, handwerkjes te doen, studieboeken of ontspanningslectuur ter hand te nemen of eenig schrijfwerk te verrichten. Dit geldt niet voor de tijd, waarin de Z.E.Heer Pastoor les geeft.

6

De leden van het personeel mogen onder schooltijd niet met elkaar correspondeeren en zich alleen dan naar eene andere klas begeven als dit noodzakelijk is. Dit geldt niet voor het H.d.S. en zijne klas. Men houde bij het bezoek aan een klas het gezag der daar dienst doende leerkracht hoog.

7

Correspondentie betreffende de leerlingen van ouders aan het personeel of omgekeerd moet aan het H.d.S. ter inzage worden gegeven.

8

Alleen het H.d.S. kan een leerling verlof tot verzuim geven.

9

De leerlingen mogen onder schooltijd geen boodschappen doen buiten de school of werkzaamheden verrichten, die niet rechtstreeks de lessen aangaan.

10

Onder schooltijd mogen geen platen of kaarten worden gehaald in andere klassen. Gebruikte platen of kaarten worden na schooltijd door de betrokken leerkracht zelf terug gebracht en opgeborgen.

*Juffrouw Van Pinksteren met haar eerste klassertjes.
Zie de mooie schoolplaten aan de wand*

11

Alleen in het laatste kwartier van de schooltijd mogen leerlingen met gevonden voorwerpen worden rondgezonden of naar verloren zaken komen vragen.

12

Het in schoolhouden van leerlingen, ook onder de speeltijden, is alleen toegestaan wanneer de betrokken leerkracht toezicht houdt.

13

Bijzondere of extra-zware straffen worden alleen opgelegd na raadpleging van het H.d.S.

14

Niet dan met goedvinden van het H.d.S. mag een leerling voor straf uit school of naar een andere klas worden gezonden of uit een andere klas worden ontboden.

15

Ernstige misdragingen van leerlingen moeten liefst onmiddellijk ter kennis gebracht van het H.d.S.

16

Geen enkele klas mag uitgaan vóór die van het H.d.S., of zijne plaatsvervangster, opdat deze zich van tevoren naar de poort kan begeven om toezicht te houden. Tijdens uitgaan der klas moet de leerkracht toezicht houden in klas en gang.

17

Het personeel moet voor de kinderen een voorbeeld zijn van orde en netheid ten opzichte van lokaal, meubelen, leermiddelen en vooral boekenkast; het moet maar kan dan ook van de kinderen trouwe navolging eischen.

18

Voor afwijking of ontheffing van een of andere bepaling kan het H.d.S. steeds toestemming geven, terwijl bij afwijking zijnerzijds hij geen verantwoording schuldig is aan de leerkrachten van bijstand.

Dan is er nog een tweede reglement van orde voor wat de speelplaats betreft.

1

De poort blijft gesloten tot een half uur voor schooltijd.

2

De speelplaats mag niet verlaten worden zonder verlof.

3

Het is de jongens en meisjes verboden, zonder verlof te spelen of te verblijven op het niet voor hem (haar) bestemde deel der speelplaats, tenzij voor het gebruik van W.C. of drinkgelegenheid.

4

De leerlingen mogen niet in gang of klas verblijven zonder verlof.

5

Het is verboden op of over het hek te klimmen, achter de struiken te verblijven of er omheen te lopen, op de speelplaats te gooien of schoppen met ballen, steentjes of iets dergelijks en er te fietsen.

Zie hier hoe druk de weg was. Het zebrapad was bij de Annaschool. Aan de andere kant van de weg woonde Kemps, fietsmaker. Foto: Henk de Werd, vanuit de toren van de Annakerk.

Rechts ziet men het huis, waar vroeger jonkheer Snoeck woonde, die als lid van de protestantse godsdienst, bezwaar aantekende bij de bouw van de katholieke Annakerk in 1909. Het huis heette Sint Joris. Na de sloop kwamen hier appartementen. In de hal van dit gebouw is nog een hele mooie afbeelding van Sint Joris te zien.

6

Bij het eerste bellen moeten de kinderen op de speelplaats zijn en in de rij gaan staan. Bij het tweede bellen staan allen ordelijk op hun plaats en mag er niets meer gezegd worden. Dit laatste geldt ook voor speelplaats, gang, klas.

7

De kinderen komen niet alleen ordelijk binnen, maar verlaten ook even ordelijk klas en school.

In klas of gang mag dus niet worden gelopen, gegleden of hinderlijk lawaai gemaakt.

8

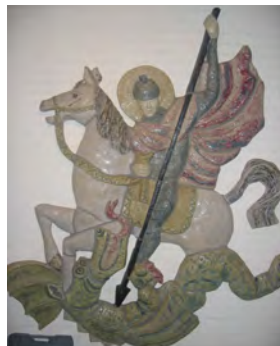
Overtredingen worden gestraft bij de leerlingen van het 1e – 2e – 3e leerjaar met 25, bij die der hoogere leerjaren met 50 strafregels.

Links de oude Annaschool bij de oversteek via het zebrapad. Deze foto werd door Henk de Werd gemaakt vanuit de toren van de Annakerk. Bovenstaande vier foto's zitten in de Rosmalen collectie van Henk de Werd in het Stadsarchief van 's-Hertogenbosch

Op de Annaschool gold ook de regel, dat elke leerkracht zijn leerlingen, die aan de noordkant woonden van de gevaarlijke Graafsebaan, ook wel de weg Hintham geheten, moest overzetten. De regel gold vooral voor klas 1 en 2 en 3.

De tweede klassers zette ik dus goed over en wanneer de school weer begon, dan deden dat de ouders bij hun eigen huis.

Sint Joris in de hal van het appartementencomplex te Hintham. Foto: Henk de Werd in de Rosmalen collectie van Henk de Werd in het stadsarchief van 's-Hertogenbosch

Bib stut zonne kop

Nieuw voorleesboek in dialect

Jos Swanenberg

Eerder dit jaar verscheen Bib stut zonne kop van Ronald Leunissen, door mij vertaald in het dialect van Rosmalen en Berlicum. Het prentenboek voor kinderen Bib stoot het hoofd werd al vertaald in talen zoals het Papiamentu, Pools, Berber, Italiaans en Turks, en in dialecten, waaronder Weerts, Maastrichts, Nijmeegs, Gents en Texels. Bij elkaar zijn er al meer dan 60 vertalingen van Bib stoot het hoofd. Leunissen schrijft en illustreert kinderboeken als hobby naast zijn dagelijkse werk als onderwijsadviseur aan het Radboud universitair medisch centrum in Nijmegen. Bib stoot het hoofd werd geschreven voor kinderen van twee tot en met negen jaar oud.

De eerste Brabantse dialectvertaling is in het Rosmalens-Berlicums, in 't Rósmölles en Balkums dus. De spelling van het dialect is niet ingewikkeld: Dees is Bib. Bib is 'n zjieraf. Bib vendt renne keimooi.

Het was niet het eerste kinderboekje dat ik mocht vertalen. Vier albums van Dick Bruna, 't fist van nijntje, nijntje op de fiets, nijntje in de dierentuin en oma en opa pluis,

en een album van Max Velthuijs, Kikvors en de vallende ster, gingen Bib al voor. Deze vertalingen werden op verzoek van de uitgever in een regionaal Brabantse taal geschreven. Een Brabantse taalvorm die herkenbaar is voor lezers uit Bergen op Zoom tot aan Budel en Boxmeer is volgens mij niet of nauwelijks haalbaar. Ik heb me bij de Nijntjes en Kikvors gericht op een taalvorm die in grofweg de driehoek Tilburg-Eindhoven-Oss goed herkend zal worden.

Ronald Leunissen vroeg echter om een lokale vertaling en zodoende werd Bib in het dialect van de buurdorpen Berlicum en Rosmalen omgezet. In het eerste dorp bracht ik de eerste twintig jaar van mijn leven grotendeels door en in het andere dorp de afgelopen twintig jaar.

Waarom zou je een prentenboek voor kinderen in het dialect vertalen?

Een verhaal in het dialect voor kinderen is natuurlijk niet de meest vanzelfsprekende lectuur. Bij het schrijven in dialect denken we meestal niet aan verhalen voor kinderen. Dialect wordt vandaag de dag immers meer gezien als een taal die aan het verdwijnen is en vooral nog door oudere mensen wordt gesproken. Kunnen kinderen het dialect nog wel verstaan?

Nu kun je een verhaal in het dialect natuurlijk lezen maar je kunt het ook voorlezen. Bib stut zonne kop is bij uitstek geschikt om voorgelezen te worden door ouders en grootouders, door de mensen die het dialect nog wel kennen. En door dat voorlezen, of eigenlijk beter, door het prentenboek samen met kinderen te lezen, kunnen we de volgende generatie kennis laten maken met de lokale 'heemtaal'. Dat kennismaken gebeurt zo op een heel gemakkelijke manier, spelenderwijze.

Natuurlijk zullen kinderen niet massaal dialect gaan spreken, en dat hoeft ook niet. Kinderen maken kennis met het dialect en leren nieuwe woorden van een taal die nog altijd om hun heen is en deel uitmaakt van het culturele erfgoed in onze eigen omgeving.

Ronald Leunissen, Bib stut zonne kop (2022). ISBN 9798423103637. Verkrijgbaar via www.ronleunissen.com/bib/ voor €8,50 incl. verzendkosten in Nederland.

Rosmalenaren in Kamp Amersfoort

Gerrit Mol

Er zijn in het voorbije jaar verschillende keren contacten geweest tussen een stichting die zich bezig houdt met de geschiedenis van Kamp Amersfoort en onze heemkundekring. Tot onze verbazing kregen wij een lijst in handen van Rosmalenaren die in de loop van de Tweede Wereldoorlog in kamp Amersfoort terecht kwamen. Uit die lijst blijkt dat er verschillende redenen konden zijn om in dat kamp terecht te komen. Waar dat vermeld stond, nemen wij het in onderstaand overzicht op.

Hier volgen de gegevens:

Theodorus Biesheuvel, geboren 25-05-1924 in Rosmalen, woonde B26, landmeter, op 28 juli 1944 naar huis gestuurd.

Gerardus van Boxtel, Krommeweg 18 's-Hertogenbosch. Beroep: muzikant. Geboren 10-02-1913 in Rosmalen, gestorven 03-05-1945 in Neustadt. Aankomst in kamp 31-07-1944, ontslagen 11-10-1944, bestemming Neuengamme.

Johannes Clement, Geboren 04-05-1918. 14-12-1942 naar huis gestuurd.

Nicolaas Coppens, Kruisstraat 30, landarbeider, geboren 02-09-1924. Aankomst kamp 01-05-1944. 23-03-1944 naar Moers gestuurd.

Johannes Dekkers, Maliskamp L 112. Reden arrestatie zwarthandel. Beroep slager. Geboren 19-01-1909 in Geffen. Aankomst kamp 16-6-1944, 26-09-1944 naar Zwolle gestuurd.

THP Diesveld, B28 Rosmalen, landmeter. Geboren 25-05-1924. Zou 28-07-1944 vertrekken naar Merschburg, maar is niet vertrokken.

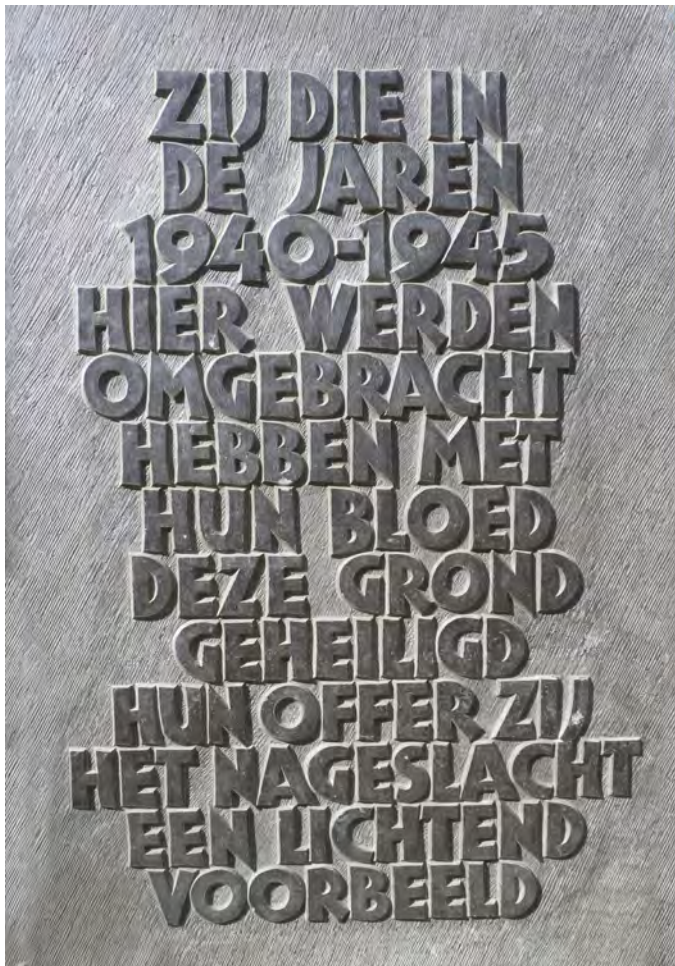
Petrus van Erp, geboren 09-11-1897 in Rosmalen. 14-12-1942 naar huis gestuurd.

Gerardus van Gerven, De Kleine Wetering 31 in Maliskamp. Reden arrestatie: radiobezit. Beroep: controleur. Overleden 03-05-1945 in Neustadt. Geboren 08-02-1910 in Rosmalen. Aankomst in kamp 18-07-1944. Ontslagen 11-10-1944 met bestemming Neuengamme.

Albertus van Gerven, Molenstraat 153A in Rosmalen, fabrieksarbeider. Geboren 27-03-1924, aankomst in kamp 01-

12-1943, 03-12-1944 naar Aachen gestuurd.

Hartogs, Krommenhoek, F38. Reden arrestatie ASO. Gearresteerd 16-01-1943. Geboren 16-12-1887 in Oss. Naar kamp Vught gestuurd op 08-02-1943.

Petrus van Herpen, Molenhoek D 38, Reden arrestatie ASO. Geboren 12-10-1920. 01-02-1943 naar Vught gestuurd en daar 09-03-1943 vrij gelaten.

Antoon van den Heuvel, F 3 Rosmalen. Reden arrestatie zwarthandel. Geboren 04-05-1918, landarbeider. Aankomst in kamp 16-09-1944. 26-09-1944 naar Zwolle gestuurd.

Willem Koets, geboren in Rosmalen. Aankomst in kamp 06-11-1942.

Hendricus van der Leest, F 157 Rosmalen. Beroep Hilfs-

arbeider. Geboren 19-11-1922. 05-04-1944 naar Essen gestuurd.

Johannes van Lijssel, geboren 01-09-1896 in Rosmalen. 14-12-1942 naar huis gestuurd.

Gerardus Maas, geboren 22-10-1910 in Rosmalen. 14-12-1942 naar huis gestuurd.

Johannes C. Meulendijk, Nieuwe Kerkstraat 25, Boxtel. Reden arrestatie ASO. Geboren 04-04-1914 in Rosmalen. 18-01-1943 naar Vught gestuurd.

Marinus Meurs, Kanariestraat 13, Den Bosch. Beroep Erdarbeiter. Geboren 03-10-1910 in Rosmalen. Aankomst kamp 18-07-1944. Op 04-08-1944 op transport gezet naar Brück en Wesseling.

Fransiscus van Meurs, geboren 03-06-1912, Ginnekenstraat 108 in Rosmalen. Beroep arbeider. Aankomst in kamp 28-02-1944. 03-10-1942 naar huis.

Joh. Spierings, geboren 06-11-1923 in Rosmalen, metaalbewerker. 18-04-1944 naar Buchenwald getransporteerd. Vorgesehen für den Luftwaffe.

Johannes Steenbakkers, De Bergt G 176 a 1 in Rosmalen, melker. Geboren 30-04-1924 in Den Bosch. 10-02-1944 naar Essen overgebracht.

Antonius N. van Uden, Kattenbosch F 100 Rosmalen. Geboren 22-06-1920 in Rosmalen. Schutzhaft. Naar Vught overgebracht en daar 09-03-1943 ontslagen.

Johannes of Wilhelmus van der Ven, Bruggen F21 in Rosmalen, geboren 09-04-1917, landbouwer. Schwarzsclachtung. Aankomst kamp 13-07-1944, 26-09-1944 naar Zwolle gestuurd.

Johannes van Venrooij, Strienschestraat G 173 Rosmalen. Geboren 28-02-1913. Schwarzsclachtung, beroep handlanger. Aankomst kamp 01-09-1944. 26-09-1944 op transport naar Zwolle.

Cornelis van Venrooij, Strienschestraat G 74, geboren 30-09-1918 in Rosmalen. ASO. 01-02-1943 naar Vught gebracht en daar 09-03-1943 vrijgelaten.

Joh. van Venrooij, C 172 in Rosmalen. Geboren 29-06-1918. Naar Essen gestuurd op 19-05-1944.

Marinus J. Verhagen, D 139 A Rosmalen. Geboren 16-03-1924. Holzarbeiter, geheim agent. 11-8-1944 naar Wesseling

overgeplaatst. Heeft twee keer in kamp gezeten.

Gerardus Verhallen, geboren 09-11-1904. Aankomst kamp 30-12-1942.

Leendert Voets, geboren 18-10-1877 in Rosmalen. 14-12-1942 naar huis.

Wilhelmus Voets, geboren 17-05-1920 in Rosmalen, beroep handlanger, ASO, Schwarzsclachtung, ontslagen 16-01-1943.

Albertus Voets, Kerkenhoek G 147 Rosmalen. Geboren 17-05-1907 in Nuland. ASO. Aankomst 12-12-1942. Ontslagen 18-1-1943, overgeplaatst 21-04-1943.

Hendrikus Vorstenbosch, Molenkamp 364 Rosmalen, geboren 29-06-1923, beroep Fuhrmann, 23-03-1944 doorgestuurd naar Moers.

Wilhelmus Wijgergangs, Zwiep bij Lochem, geboren 05-09-1892 in Rosmalen. Beroep OWM marechaussee. 02-02-1945 naar Neuengamme en daar overleden op 09-03-1945.

Gerardus van Zoggel, Bredestraat D 5, Rosmalen, geboren 05-04-1922. ASO, 25-01-1943 naar Vught gebracht, daarna terug naar Kamp Amersfoort.

Johannes van Zandbeek, Krommenhoef Rosmalen, geboren 13-05-1921, naar Vught verplaatst, later weer naar Amersfoort.

Wie goed kijkt, ziet verschillende onduidelijkheden of fouten in dit overzicht. Die heb ik bewust laten staan, in de hoop dat er lezers zullen zijn die reageren met aanvullingen of over bepaalde namen meer kunnen zeggen. Sommige opmerkingen in de lijst komen overeen met verhalen die eerder in *Rosmalla* gepubliceerd zijn. De redenen van arrestatie waren divers en worden vaak vermeld.

Schutzhaft en ASO bijvoorbeeld. Die redenen moet je wel met een korreltje zout nemen. Dat lees ik ook in het boek "De zwarte driehoek" van Rense Havinga. De Duitsers namen dit niet zo nauw. Met ASO bijvoorbeeld kun je alle kanten op. Het is een afkorting voor asociaal en bij die groep werden allerlei mensen ondergebracht. Ze kregen in een aantal gevallen een zwarte driehoek op hun mouw en werden vaak ondergebracht in speciale "opvoedingskampen." Op zich niet zo bijzonder. Ook in Nederland werden voor en na de oorlog groepen mensen in een soort kamp of wijk ondergebracht, omdat ze sociaal niet goed functioneerden of gewoonweg te arm waren.

Revue Hintham 1960 “Ut ken nouw leije”

Henk de Werd Deel 2

Ballet, dans, muziek. Zij wisselden de sketches af. En dan komen we bij Jan van den Boom als schrijver daarvan. Lovende woorden voor hem in de Sint Jansklokken: Hij was de auteur, “die – we wisten dat al – een geestig schrijver is en met een’ ik zie, ik zie wat jij niet ziet’, de dingen rond ons beziet. Daarbij bleek hij ook nog eens een duik genomen te hebben in het Memoriale Parochiae, zodat we in flitsende toneeltjes de stichting en het wel en wee van de parochie van de H. Anna kregen voorgeschoteld. Met een zucht van verlichting zal de auteur na de laatste uitvoering de zaal de rug hebben toegekeerd, want een auteur van een revue is niet klaar met het leveren van de tekst. Hij moet ‘overal bij zijn’, trouwens hij WIL ook overal bij zijn, want hij wil dat zijn revue zo goed mogelijk over het voetlicht komt, óók en vooral ter wille van de tientallen jongens en meisjes die wekenlang gerepeteerd hebben om den volke eens te tonen wat men in Hintham zoal presteert.

De bekende komiek Wim van Rooy had natuurlijk een stevig contact met de zaal en even natuurlijk stond hij stevig als een rots van rust op het toneel. De aantrekkelijkheid van zijn spel ligt juist in die rust, in dat ‘zomaar gewoon’ de dingen doen en zeggen, net zoals je doet en zegt in het dagelijkse leven. Toch zal hij, al heeft hij een kalmerende invloed op acteurs-voor-de-eerste-keer, zijn tegenspeler wel eens moeilijkheden bezorgen, omdat hij zijn rol met de nodige fantasie brengt. Die mede- en tegenspelers waren anders uit het juiste hout gesneden. We denken hier speciaal aan de kerkmeester uit 1910 en aan de twee keuvelende dames in de Hinthamse kerk. En wat een vondst van de auteur om de pastoor in de kerk te laten verschijnen met een presenteerblad waarop twee kopjes koffie.....

Babbel en Zuur “buurten” ieder op hun eigen manier over de gebeurtenis in en buiten de kerk. Babbel als iemand die graag roddelt en Zuur als iemand die alles altijd negatief ervaart. Een zuurpruim dus! “Maar juffrouw Zuur, wat bent uwe toch weer slecht met het geloof op de hoogte. Het is toch net zoals de pastoor zegt: Te veel mens en veel te weinig Christen.” (tekst uit plakboek blz. 35)

Wanneer ze (Zuur dus) het over de scholen in Hintham heeft: “En het personeel dan waar de één ziek en d’aander onderweges en tegeswoordig nie meer.... Dur gaat er allenig us eentje om te trouwen.... Mar da’s een gezonde ziekte. Wa gij juffrouw! Uwes zijt ook weer helemaal opgeknapt?” (Babbel): Nou ik ben alleen voort

Op deze foto uit het plakboek Revue Hintham 1960 zien we de twee keuvelende dames in de Hinthamse kerk. Het zijn juffrouw Babbel met de kinderkar en juffrouw Zuur met kaarsen. Op de achtergrond zien we de grijs geschilderde kerk met twee consoles, zonder de beelden van de H. Aloysius en de H. Antonius. De reden van hun afwezigheid kunnen we op de consoles lezen. De H. Aloysius is geëmigreerd en de H. Antonius is ‘zonder wèrrik’, want wie bidt er nog: ‘H. Antonius, beste vriend, maak toch, dat ik mijn sleutels vind.’

zoutloos vanwege het concentratiebureau. Niks geen zout meer bij mijn gruunten of erpels. (Zuur) Mar mens Hoe houwde het uit? (Babbel) Och nee, dat valt best mee. Ik heb nou zo den helen dag een bûilke zoute pinda’s in mijn tès. Nee, als ik zo den helen dag wat peuzel kan ik het zout best missen.”(blz 36 plakboek)

De Nozems en de Hiro Boys. Die Hiro Boys zijn Jos en Paul Foppele uit Hintham. Plakboek Revue Hintham 1960. De Hiro Boys begeleiden zich zelf op de gitaar terwijl zij spelen: When the Saints go marching in. Allen rock en rollen mee!

Ook deze foto komt uit het plakboek Revue Hintham 1960. Rosmalen collectie Henk de Werd in het Stadsarchief van 's-Hertogenbosch

Sint Jansklokken: “Ook de sketch ‘De Nozems’, levensecht en daarom was dat anders (althans voor ons) zo’n verschrikkelijk lied “Kom van het dak af”. Hier precies wat we van de Hiro Boys verwacht hadden en dus prima op zijn plaats.

Een sketch, die hoge ogen gooide was: De goede moorde naar “alias de stoomtram”. In die tram zitten de tramconductor, een reiziger en nog wat medepassagiers.

Hintham had toen nog geen kerk, wel een school. Onder het motto ‘waar een school is, hoort ook een kerk te komen’ werd er door de bisschop aan kapelaan Bots uit Asten de opdracht gegeven om te gaan onderzoeken of het mogelijk was in Hintham een kerk te bouwen. Bots heeft die opdracht teruggegeven aan de bisschop, omdat Hintham weinig inwoners telde, waarvan de meeste gezinnen straatarm waren en er van een bijdrage van de bewoners weinig of niets te verwachten was.

Reiziger C (conductor) en reiziger E (een Eerwaarde heer) in de sketch:

Tijdens de rit stapt er een eerwaarde heer in. C: (Conductor) “Goede morgen..... meneer pastoor. E: (Eerwaarde) Pastoor?? Pastoor? Was het maar waar. C: Jee, eerwaarde.... Ók wir mis? Ik had net zo gedacht, mee da ge instapte wir unne ontheemde. Dun bisschop Van de Ven schent nie gemakkelijk te zijn. Ik heb er al verscheidenen vrolijk naar Den Bosch zien gaan en met zóóóó’n gezicht zien terugkomen. E: Ik meende het zeker te hebben in Hintham pastoor te worden. Ik was al benoemd. R (Reiziger) Hoe ken da?

E: Tja, Van Druenen en van Beek, de kerkmeesters, hadden mij reeds benoemd...., maar monseigneur zei: Ik ben zelf nog wel in staat een gewone kapelaan op een dorp te

benoemen. Wat denken ze in Hintham wel. C: Most uwes wijt geweest zijn? E: Naar Asten. C: Van wie bent uwes er dan enen? E: Ik ben kapelaan Bots. C: Bots? Bots? Nee, die ken ik niet. Maar troost u, eerwaarde.... U bent de enigste nie.... En toch schènt er hier in Hintham un parochie te komme. E: Ja, zeker. Monseigneur zegt dat de Hinthammers niet meer in Rosmalen naar de kerk gaan.... Nou gaan ze naar Den Bosch naar de kerk en daar horen ze veel te veel wat voor hen niet geschikt is, meent Monseigneur.”

Tijdens dit gesprek schokt de tram. De inzittenden vallen tegen elkaar. De tram staat voor een deel naast de rails. De passagiers moeten uitstappen en helpen de tram weer op de rails te krijgen. De dames en de eerwaarde heer mogen blijven zitten., Wanneer het gelukt is stappen allen weer in en de conducteur roept: “Karren maar!~We stoppen bij de Fuik en vatten daar un neutje.”

Overigens lukte het kapelaan Bots niet in Hintham een parochie te stichten. De Hinthammers waren zo arm als de ratten en met ’n enkel dubbeltje kun je geen kerk bouwen.

Foto uit het plakboek Revue Hintham 1960

Een tweede poging om te komen tot een kerk in Hintham lukt wel. Een priesterzoon van de rijke familie Van Thiel uit Beek en Donk en Helmond werd benoemd. Hij was tevreden met de vele stuivers en dubbeltjes van de arme Hinthamse inwoners, was blij met de aangeboden hulp van boer Coppens, die met paard en kar zou komen om de grond mee uit te rijden; wist zich gesteund door kerkmeester en aannemer Lambertus van Druenen, die goed in de slappe was zat EN hij, pastoor Van Thiel, bezat de kunst om bij zijn familie zo’n 20.000 gulden bij elkaar te “schooien”. Bekijk de Hinthamse Annakerk eens en zie de prachtige glas-in-lood gebrandschilderde ramen, geschonken door de twee eerste kerkmeesters en door de familie Van Thiel.

Al doende kwam men zo tot de volgende sketch: De inwijding van de kerk met vele feestelijkheden.

In de periode 1910-1960 kende Hintham drie pastoors. Onder de titel : “Aflossing van den wacht” schreef J.P.M. van den Boom het volgende lied:

Er is volop feest in Hintham
Wij vieren 't vijftig jarig feest
Dat de pastoor Van Thiel hier aankwam
En parochieherder is geweest.
Wij zijn hem dankbaar voor zijn werken
Voor ons parochie w'allen saam
Daarom doen wij hem thans gedenken
Want deez' plicht die gaat vooraan.

Toen deze oud begon te worden
En toen zijn plicht niet meer kon doen
Kregen we weer een nieuwe herder
Pastoor P. Hoekx die werd dat toen
Deez' ging ons voor in al zijn eenvoud
Godsdienstig-helper in de nood
Want toen de oorlog Hintham teisterde
Was hij 't die ieder hulp aanbood.

Thans hebben wij een nieuwe leider
Wiens naam bij ieder is bekend
Zeg maar: ik kom van pastoor De Leijer
'n Parochie die ieder wel kent
Meer mogen wij thans nu niet zeggen
Want zeker zit hij in de zaal
Maar dat andere kerken ons benijden
Weten we zelf wel – allemaal

Want 'n actie eens te noemen
Zoek er zo'n jeugdcentrale eens
We mogen daar gerust op roemen
Zo is er nergens een geweest
Welke pastoor bedient twee kerken?
Dat is te veel zelfs voor één man!
Maar onz' pastoor kan met zijn werken
Van de kapelaans er twee wel an!

Daarom zijn wij dit feest aan 't vieren
In blijde zin, met alle macht
In d'eensgezindheid die ons siere
En ons weer heeft te saam gebracht.
Wij gaan nu trachten u t'amuseren
In volle ernst soms ook wat luim
Er valt hier heden niets te leren
Want alle ernst is zelfs maar gein.

Ook deze twee foto's van de Revue Hintham 1960 komen uit het plakboek

Een gebeurtenis, die veel commotie heeft veroorzaakt, was de inbraak in de pastorie van pastoor Van Thiel. Uit de kluis werden o.a. waardevolle aandelen van de pastoor gestolen en de fiets die in de gang stond namen ze ook maar mee. De dieven gingen op die fiets er vandoor. Zonder licht, want in de splinternieuwe carbidlamp op de fiets zat geen carbid. De agenten hebben nog overwogen om dit, vanwege de nieuwe lamp, te laten passeren. De inbrekers hebben daar handig gebruik en misbruik van gemaakt.

Het verhaal wil, dat ze in Den Bosch de politie om de tuin hebben geleid door hun fiets met een zogenaamde lekke

(slappe) band achter te laten en met de fiets van de agent er vandoor te gaan. Daar stonden de twee dienaren van Hermadad. Voor ze er erg in hadden, waren de dieven met de buit uit het oog verloren.

“Inbreker: Heren, hebt u bij wijlen soms een fietspomp bij de hand. Mijn achterband staat wat slap.

Hoofdagent: Eh jao! Vat um mar. Terwijl de inbreker de fietspomp neemt laat hij tegelijkertijd de achterband van de hoofdagent leeg lopen.

Wacht us efkes, meneer, want die pomp moete zo’n bietje kennen om er Bossche wind mee in te pompe.

De hoofdagent pompt de fiets van de andere inbreker op.” Terwijl de agenten zich bezig houden met de carbidlamp op de fiets van een van de inbrekers “springt ongemerkt de ene inbreker met de juten zak bij de ander achterop de fiets en beiden rijden de kant op waar zij vandaan gekomen zijn. De hoofdagent draait zich om.

Nee, heren.... De wet moet hier zijn beloop hebben. Janus, waar benne ze zo ineens.

Ginds Jaap, daar gaan ze. Gauw dur achteraan. Ze bennen dur vandoor.”

“Zak jouw us wa vertellen, bruur.. as ik geweten had, dat ut inbrekers waren.... Dan ha’k ze zellef wel gevat, daar ben ik nie zo kinderachtig in... mar verdacht.... Ge mot da altijd irst bewijze kunnen.... En da lezen we merrege eerst pas in de Bossche krant wa ut gewist ha kunnen ten.” (Plakboek blz. 33-34)

“Dit was het daverend slot van een daverende vertoning, die, eenmaal begonnen, met tempo en con brio werd gebracht. Daarom ook ons compliment aan pater Schrage, die de regie had. We hebben dat op zogenaamde parochie-avonden wel eens anders meegemaakt. Daar stonden ze dan, moegespeeld maar gelukkig en de grime, zo keurig en met veel fantasie door mevrouw Thomas aangebracht. Had nog niets geleden. Pastoor N. de Leijer vond toen dat ‘t “nou wel lije kon” en heeft op het toneel alle werkers van voor en achter de schermen hartelijk bedankt en dat soms geestig met toespelingen op naam, functie of vaardigheid.

Natuurlijk werd de auteur van de revue allereerst voor het voetlicht gehaald; en toen de.... Maar laten we nu niet iedereen gaan vernoemen, want Hintham heeft als gemeenschap, als grote familie, deze revue gebracht en aan heel de parochie deze kostelijke avonden geschonken. En als men ons nog eens wat lelijks van de hedendaagse jeugd komt vertellen, dan zullen wij voortaan ook eens een boekje over die jeugd open doen, een goed boekje dan, en op de eerste bladzijde van dat boekje zal opgetekend staan wat

wij hier in Hintham van “die-jeugd-in-de-nozemjaren” gezien en beleefd hebben. En....dit was uiteindelijk weer mogelijk door de J.C., dus door het prachtige jeugdwerk dat daar in Hintham op een voorbeeldige manier door een samenspel van ouderen en jongeren wordt verricht. En daarom alle mede-spielenden aan de revue en medewer-

Bladzijde 9 uit het plakboek van de Revue Hintham 1960. Rosmalen collectie van Henk de Werd in het Stadsarchief van 's-Hertogenbosch

kers aan het gouden feest: Jullie hebben volop de door de pastoor toegezegde feestavond verdiend; ut ken nou lije.... Aldus Tijs Dorenbosch in de Sint Jansklokken.”

Voor de schooljeugd was er de kinderoperette “Hans Langoor”. Deze operette werd ingestudeerd door de schoolmeesters Ad de Vries en Michel Kuys van de Annaschool. Ad de Vries was voorheen ook vele jaren onderwijzer aan de jongensschool St. Joseph van meester Ceelen. Ad de Vries was in Rosmalen ook bekend als dirigent van de zangvereniging Oefening en Vermaak en van het kerkkoor van de Lambertuskerk.

Voorafgaand aan de kinderoperette werden er twee één-acters opgevoerd door de meisjes van de 5e en 6e klas van de Mariaschool te Hintham en dit onder leiding van de dames onderwijzeressen Corrie v.d. Bilt en Corrie Lambermont. De operette en de één-acters werden diverse keren opgevoerd voor de leerlingen van de Anna- en Mariaschool, voor de oud-leerlingen en voor de ouders van de meespelende leerlingen. De toegang was steeds gratis.

Hans Langoor werd gespeeld door Antoine Zielhorst uit

Hintham. Via Karel Zielhorst, een broer van Antoine, kwam ik aan een mooie foto, die inmiddels een plaatsje heeft gekregen in de digitale map “Revue Hintham 1960” van de Rosmalen collectie van Henk de Werd in het Stadsarchief van 's-Hertogenbosch.

Tot slot:

Het stichtingsbestuur van de Jeugd Centrale Hintham bestond in 1955 uit de volgende personen:

- A.H.J. Koppens, voorzitter (hij was huisarts in Hintham)
- W.C.N. Thomas, vice-voorzitter.
- J.P.M. v.d. Boom, secretaris en redacteur.
- P. Huijsmans, penningmeester. (Hoofdman van het gilde St. Antonius en lid van de gemeenteraad)
- P. Hoedemakers, lid. (van het bouwbedrijf en was ook even lid van de gemeenteraad)
- W. Hoevenaars, lid.
- Fr. van Osch, lid.

In oktober 1962 startte ik, na mijn militaire dienst, als onderwijzer aan de Annaschool voor jongens in Hintham. Van de Jeugd Centrale was nagenoeg niets meer over. De wandelclub DES was op de fles. De schoolwandelclub De Woudlopers, geleid door het personeel van de Annaschool, vulde dat gat op. Wat bleef was de Drumband Hintham, die uitgroeide tot grote hoogte. Wanneer de wandelclub De Woudlopers naar de Airborne mars ging met twee grote 10-km groepen en 1 15-km groep ging de drumband mee om de wandelaars ter plekke uitgeleide te doen en ook de binnenkomst weer met marsmuziek te begeleiden. We gingen met de bus “De Tram” met Henk Spierings uit de Wilhelminastraat als chauffeur, die voor een goedkoop prijsje dit voor de Woudlopers arrangeerde. Hulde aan hem!

*De 10 km groep (tweede klas, jongens van 8 jaar)
o.l.v. Henk de Werd (voorop) en Wim van Rosmalen.
Familiearchief van Henk de Werd*

Linker rij van voor naar achter : Bert Stams, Martien Baks, Jan Schuurmans, Tonny van Kollenburg, Wim Clement, Peter van Bakel.

Middelste rij van voor naar achter: Paschal de Veer, Wiljo van Ale beek, Teuntje van Hal, Wout van de Ven, Wim de Veer en leider Henk de Werd.

Rechter rij van voor naar achter: Tini van Loon, Marcel van de Ven, Oscar Triebel, Kees van de Ven, Jan Dirk Vughts, Eric Verzantvoort.

Foto 1964. Familiearchief van Henk de Werd

Wat een vreemd recept gaf dokter Anderegg aan de nonnen

Jo Versteijnen

Stelselmatig komen er bij het uitzoeken en digitaliseren van de vele gegevens uit de kelder leuke artikelen tevoorschijn. Ik kreeg een tip van Wim Stevenaar dat in archiefdoos G.4.2 een verzameling aantekeningen (kopieën) zat van de zusters uit het klooster van Meeuwen met enkele mooie met de hand geschreven verhalen. In een van die verhalen zat – zeker nu in de huidige tijd – wel een heel apart advies dat dokter Anderegg aan de zusters gaf.

Het oude klooster van Meeuwen uit 1873

De zusters van Meeuwen waren pas een paar jaar in Rosmalen gevestigd, toen een gedeelte van Noord-Brabant door hevig noodweer en de doorbraak van de Maasdijk onder water kwam te staan (1876). Ook Rosmalen werd door deze ramp getroffen, en de mensen die in de lagere delen van het dorp woonden, kwamen in groepen naar het klooster voor hulp en huisvesting. *(Rosmalen telde in 1875 2830 inwoners jv.)*

Maar het klooster zelf bleef ook niet watervrij, want alle vertrekken die gelijkvloers lagen stonden onder water. Alle inwonenden vluchtten naar de 1ste verdieping en beneden liep men op planken die over schragen waren gelegd. Deze planken “paden” waren echter heel onveilig en op een goede morgen lag een der zusters al om 5 uur op haar rug in het water.

Zo’n bad op de vroege morgen was niet aangenaam, maar zulke kleine voorvallen hielden de moed erin. Je denkt, wat doet zo’n zuster dan al zo vroeg op? We stonden altijd om vijf uur op. Om half zes begon het gezamenlijk koorgebed in de kapel en om zeven uur begon de Heilige Mis. Pas om acht uur zaten we aan het ontbijt.

Ook hadden we bijna altijd “silence”. Twee middagen in de week mochten we praten. Bij bijzondere gelegenheden hadden we een z.g. “grote dag”. Dan mochten we de hele dag praten. Maar terug naar de overstroming. Door het vele water konden de deuren niet gesloten worden en door die open deuren had iedereen vrij toegang.

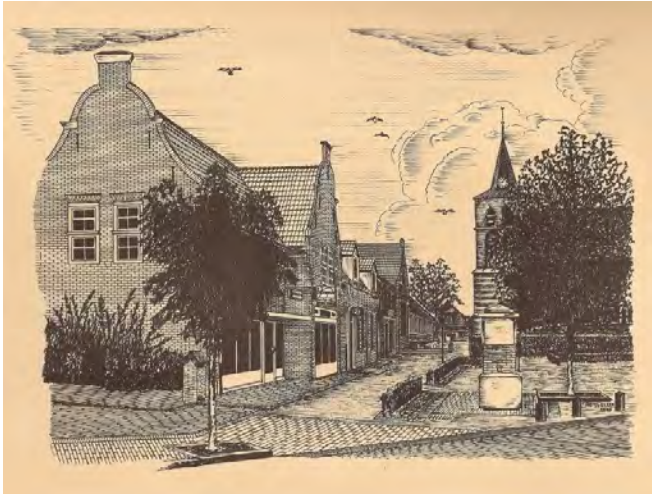

De gevolgen van de overstroming in Rosmalen

Een man, die blijkbaar een stevig glaasje gedronken had maakte daar gebruik van en kwam eens een kijkje nemen in het klooster. Lustig fladderde hij met onvaste benen van het ene vertrek naar het andere en keek met dwaze dronkemansogen rond, totdat hij uiteindelijk in de keuken terecht kwam en men hem met veel moeite duidelijk kon maken dat er in het klooster geen drankvergunning bestond.

Veel mensen werden ondergebracht in de hoger gelegen Lambertuskerk en in de hoger gelegen school. Rond die school werd veel vee gestald op stapels takkenbossen.

Met schuiten liet de gemeente, waar nodig, brood en kaas rondbrengen, zodat de mensen toch iets te eten hadden.

De Lambertuskerk was nog bereikbaar voor de nonnen

Bij dit alles zagen de zusters toch nog de mogelijkheid om 's morgens naar de H. Mis te gaan in de Lambertuskerk. Een grote "kalkbak" deed dienst als schuit en daarmee ging men elke morgen braaf naar de kerk. Het instappen ging niet altijd even gemakkelijk, ja soms was het zelfs zeer gevaarlijk. Maar als men eenmaal in de schuit zat dan ging het wel. Op een "goede" morgen sloeg door een of andere oorzaak de bak om en de zusters die er in zaten verkeerden toen echt in levensgevaar. Gelukkig kwam er snel van alle kanten hulp zodat de druipende kloosterzusters weer spoedig heelhuids maar drijfnaat thuis stonden.

Veel hulp hadden de zusters in deze zware tijd met de watersnood van hun trouwe knecht Antonius van Creij ofwel Toon Kraai. Hij trok er steeds met zijn bootje op uit om de bewoners en bewoonsters van het klooster van het nodige te voorzien. Hij was altijd de reddende engel in zware en moeilijke omstandigheden

Enige jaren later, pastoor Fritsen was de overleden **pastoor Olifiers (geboren in Oudenbosch in 1816 en overleden in Rosmalen in 1875 j.v.)** opgevolgd, werd Rosmalen bezocht door een besmettelijke ziekte namelijk de tyfus. De mensen die deze ziekte hadden werden ondergebracht in barakken. Pastoor Fritsen vroeg om hulp voor een Duitse kloosterbroeder en pleegzuster voor de verpleging, maar het duurde niet lang of de pastoor, die vooraf meende de zuster niet te moeten belasten met de verpleging van de tyfuslijders, kwam geheel ontdaan bij de zusters aan en beklagde zich over de ellendige toestand in de barakken.

Hij zei, zusters ik weet me geen raad en met betraande ogen voegde hij er aan toe - het is verschrikkelijk - de zieken gaan dood, de broeder en pleegzuster kunnen het werk niet aan en de laatste is zelfs al weggegaan.

Kunt gij ons niet helpen?

En ja hoor de zusters gingen helpen. Verschillende zusters boden zich aan om de tyfuslijders te verplegen. Moedig gingen ze naar hun gevaarlijke post want er was werkelijk moed voor nodig. De toestand was verschrikkelijk. Het totaal vervuilde bedstro moest met een riek naar buiten worden getransporteerd. Reeds vanaf de eerste dag zag pastoor Fritsen, die een zieke vrouw kwam bedienen, dat de toestand meteen al veel was verbeterd.

Dokter Anderegg, als huisarts, stond de zusters in alles trouw bij en hij wist de gemeente zover te krijgen dat er behoorlijk beddengoed voor de zieken werd gezorgd.

Om de zuster zelf tegen de besmetting te behouden/beschermen wilde de dokter perse hebben dat ze **sigaretten** zouden roken. Een vreemd advies voor een kloosterzuster en een advies dat in het begin nogal wat voeten in de aarde had. Het was in die tijd al vreemd dat vrouwen, dus zeker kloosterzusters, gingen roken. Maar volgens de dokter was het noodzakelijk. Ten langen leste lieten ze zich toch overhalen.

Een van de zusters begon. Ze zei tegen dokter Anderegg – komaan dokter geef me dan maar eens wat vuur – en even later dampte ze als een schoorsteen. Dit voorbeeld trok de andere zusters over de drempel en even later rookten ze er alle drie lustig op los. Anderegg moest enorm lachen om dit schouwspel, zeker ook om de rare gezichten die de zusters trokken en de onhandigheid waarmee ze met de sigaretten omgingen.

Intussen leek het toch, alsof met de rook ook de zegen van God in de barakken was gekomen.

Door de goede verzorging nam de ziekte duidelijk af en de patiënten werden stilaan beter. Nieuwe gevallen werden zeldzamer en na enige tijd konden de patiënten en ook de dappere zusters weer naar huis en klooster terugkeren.

Johannes Theodorus Anderegg geboren in Nijmegen op 8 oktober 1831 als zoon van Thomas Anderegg en Maria Schreuder.

Hij huwde op 20 augustus 1866 in Hedikhuizen met Anna Maria van den Brandt. Anna Maria was geboren op 10 augustus 1842 in Vlijmen en overleed op 28-07-1911 in Rosmalen.

Het echtpaar kreeg 13 kinderen. Hun huis stond op de plek waar nu de Kentering staat.

Johannes Theodorus Anderegg overleed in Rosmalen op 4 december 1891.

Dokter Anderegg was een bekwaam arts, die landelijk bekendheid genoot. Hij had zich gespecialiseerd in het menselijk water en werd schertsend wel de pisdokter genoemd. Van heinde en verre kwamen patiënten naar Rosmalen voor een consult.

Grafzerk van Dokter Anderegg en zijn vrouw

Villa Vier-Eensteens van dokter Anderegg

Waarom De Binckhorst De Binckhorst heet

Jos Korsten

Het is opvallend dat nogal wat welgestelden, industriëlen en ondernemers in de negentiende en begin 20e eeuw hun oog laten vallen op bosrijk Rosmalens buitengebied, als ze op zoek zijn naar een geschikte plek voor een luxe woonhuis of riant zomers buitenverblijf. Daar blijft het meestal niet bij en ontstaan rondom hun bezit landgoederen, die soms vele hectares bosgebied groot zijn. Zo ontstaan onder andere de villa's Hei en Wei en Puttershoek langs de Rijksweg van Den Bosch naar Nijmegen, huist de Familie Spierings, handelaars in koloniale waren, in landhuis Mariaburg achter wat vroeger het Patersklooster was, is in Nuland het landgoed Duyn en Dael met de villa van de Bossche bouwmaterialenhandelaar Ras, laat Herman Lewin, directeur van een Bossche capsulefabriek, op de

Duinsche Hoeve een schitterend landhuis bouwen en geeft de Bossche notaris Van de Mortel in 1921 opdracht tot het bouwen van tot dan de mooiste woning in Rosmalen: villa de Gele Hoeve.

Inmiddels allemaal verdwenen. Afgebroken of helaas bezweken onder oorlogsgeweld. Eén van de buitenverblijven uit dat verre verleden staat er echter nog, nu villa De Binckhorst geheten. In 1897 gebouwd door Christiaan Teulings, die een drukkerij heeft in Den Bosch. Christiaans vader heeft in de jaren daarvoor al grond en enkele boerderijen gekocht in een gebied dat tegenwoordig begrensd wordt door de Waterleidingstraat, de Vliertwijkse straat en de spoorlijn en nu bekend staat onder De Nieuwe Erven. Het is op het eind van de negentiende eeuw onontgonnen, met paarse hei, wit stuifzand, groene sparren en de geur van dennenbomen. Verspreid staan langs de zandpaden wat eenvoudige boerderijtjes met daaromheen steeds een stuk

in cultuur gebrachte grond.

Het is vanuit het stadse Den Bosch precies wat Christiaan zoekt: een ideale uitvalsbasis voor rust en heerlijke vakanties. ...leven op stand in de hei! Christiaan bouwt zijn villa, die hij de naam Zomerlust geeft, aan de rand van wat dan nog geen Vliertwijksestraat maar De Vliertsche Steeg heet. Veel leden van de familie Teulings zullen tot 1937 vele zo-

mers op Zomerlust doorbrengen.

In dat jaar wordt de villa eigendom van Johannes Verhoeven. Die is al vanaf 1911 burgemeester van Wieringen en met het oog op de toekomst op zoek naar een plek waar hij

zijn vrije tijd kan doorbrengen. In november 1941 neemt hij onder druk van de oorlogssituatie zijn ontslag, als er in zijn plaats een NSB burgemeester wordt benoemd. Daarna verlaat Johannes zijn stad om zich dan permanent in Rosmalen te vestigen.

In 1952 verkoopt hij het landhuis aan Pieter Lauret, die eigenaar is van het Haagse auto palace “De Binckhorst”. Diens bedrijf staat in De Binckhorst, een wijk die zijn naam ontleend aan het gelijknamige 17e eeuwse kasteel. Lauret besluit zijn Rosmalense villa de naam van het kasteel en zijn auto palace te geven en vanaf dat moment staat

‘De Binckhorst’ met sierlijke letters op de gevel.

Pieter Lauret komt niet zo vaak naar zijn buitenverblijf. Hij heeft het te druk met zijn dure auto beslommeringen en besluit daarom De Binckhorst al in 1957 te koop aan te bieden. In plaats van een particuliere koper verschijnen er echter vertegenwoordigers van de St Jozefstichting, een organisatie die als onderdeel van Samivoz de opvang van verstandelijk gehandicapten verzorgt. Zij hebben grootse plannen. Ze zijn niet alleen geïnteresseerd in de villa. Het bezit van het grote huis zal het startsein moeten zijn voor de ontwikkeling van een groot dorp. Aan de hand van nieuwe inzichten, zal wonen daar - met alles wat er bij hoort - mogelijk moeten zijn voor ongeveer 300 verstandelijk gehandicapten.

Villa De Binckhorst en een negen hectare groot gebied er omheen worden gekocht. Het gebouw uit 1897 zal in de jaren daarna het centrum worden van een unieke instelling. Die zal met zijn naam synoniem worden voor meer dan het “op stand wonen in de hei”, waarvoor Christiaan Teulings eens naar Rosmalen kwam.....

Aanrader:

Van de in deze tekst genoemde buitenverblijven is de geschiedenis van “De Gele Hoeve” en binnenkort ‘De Duinsche Hoeve’ te bekijken bij “Tijdstukken” op de website van de Heemkundekring Rosmalen. Voor een volledige historie van De Binckhorst is daar ook het tijdstuk “De geschiedenis van de Binckhorst” te vinden.

Voor u gehoord 64 deel 3

Harry Coppens †

‘t Gi bè ons vort zò goewd dè we samen ùit innen bak eete.

(Men accordeert goed.)

Es ge vort op oew klompe piest, dan geuget niej goewd.
(Wijst vaak op prostaatproblemen.)

Aauwer minse zulle ‘t nog wel weete. In den oorlog moeg er niej geslacht worre. Onze vòdder hà dè toch gedaon en unne controleur waar gewist en onze vòdder moes veurkomme in Den Bosch.

“Zo, zo,” zin den rechter, “u hebt dus geslacht? En hoeveel varkens hebt u geslacht?”

“Mar één edelachtbare,” zin onze vòdder. ”Nu jokt u toch meneer,”zin de rechter “de controleur heeft bij u 2 varkenskoppen en 8 poten aangetroffen!”

“Dè klopt meneer de rechter” zin onze vòdder, “want ik

zin nog tegen ons vrouw: zo’n arig vèrreke hè’k nog nooit gezien, ik zal ‘t mar slachte!”

Bij gebrek òn bewijs is onze vòdder vrijgesproke!

Es ons kèinder ouwers worre, zèn we blij, es onze ouwers kèinder worre, zèn we verdrietig.

Op de langen duur telle niej de jaore in oew leeve, mar ‘t leeve in die jaore.

Ge kunt geen daag òn oew leeve toevoege, dus voeg leeve òn oew daag toe.

Es d’n herder ‘n schaop is, is ‘t knudde mi de kudde.

Unne zieke mèrge, unne gezonde dag.

D’r waar niej meer dan anderhalve mins en ‘ne pèirdekop. (niet druk)

“Samen met de kringen en de mensen uit het dorp”

Wouter Loeff

Een kennismaking met de nieuwe wethouder Marianne van der Sloot

Sinds de gemeenteraadsverkiezing van maart 2022 kent de gemeente 's-Hertogenbosch een nieuw college. En een nieuwe wethouder: Marianne van der Sloot. Zij beheert de portefeuille Werk en inkomen, sociale structuur, sport en erfgoed. Vooral dat laatste onderwerp is voor de heemkundekring interessant. Tijd voor een kennismaking. We ontvangen Marianne in onze heemkamer.

Heeft u iets met erfgoed?

Ik woon al 15 jaar op de Uilenburg, in een oud wijnpak-huis. Ik leef letterlijk in erfgoed, dus ik kan wel zeggen dat ik iets met erfgoed heb.

En met heemkundekringen? Waarmee kunnen we bij u terecht?

Bij heemkundekringen komen verschillende aspecten van mijn portefeuille samen. Het gaat niet alleen over erfgoed,

maar juist ook over vrijwilligers. We willen de erfgoedavonden doorzetten om zo de vrijwilligers bij elkaar te brengen. Van heel de gemeente, en niet alleen de binnenstad.

Waar liggen de aandachtspunten de komende jaren?

De komende jaren willen we inzetten op verschillende onderwerpen. In 2029 is het vierhonderd jaar geleden dat Frederik Hendrik 's-Hertogenbosch belegerde. Dit willen we groots herdenken. Juist met het buitengebied en de dorpen, want daar liep de aanvalslinie. Als we dat in 2029 goed willen neerzetten, moeten we nu beginnen met de voorbereidingen. Daar heb je juist ook heemkundekringen en andere erfgoedorganisaties bij nodig. Uit heel de gemeente.

We zijn al gestart met een fietsroute, die ook door Rosmalen komt, en met een vestingloop over de linie. Een mooie combinatie van sport en erfgoed, zodat nog meer mensen kunnen genieten van het moois dat onze gemeente te bieden heeft.

In het bestuursakkoord worden de Bossche Vensters genoemd. Wat moeten we ons daarbij voorstellen?

We willen alle kinderen kennis laten maken met de lokale geschiedenis. Met erfgoed kom je te weten waar je vandaan komt en geven we verhalen door. Ook als je het niet van huis meekrijgt. Dit gaan we doen in het kader van de Rijke Schooldag op alle scholen in de gemeente.

De onderwijsplannen willen we samen met partners doen. Je kunt niet alles van een school verwachten. We gaan de Rijke Schooldag en de canon nog ontwikkelen, en bij die ontwikkeling willen we de heemkundekringen betrekken. Denk bijvoorbeeld aan iemand van de heemkundekring die iets komt vertellen in de klas, of juist een klas ontvangt op een erfgoedlocatie. De ambitie is om het erfgoed te verweven met het nu.

Gaan we elkaar nog tegenkomen?

We kennen elkaar nu en dat maakt de lijntjes kort. Ik denk dat we elkaar zeker gaan zien bij de plannen die we net hebben besproken. Die plannen doe ik het liefste met julie, de verenigingen en de mensen uit het dorp.

Terug van weggeweest...in het klein

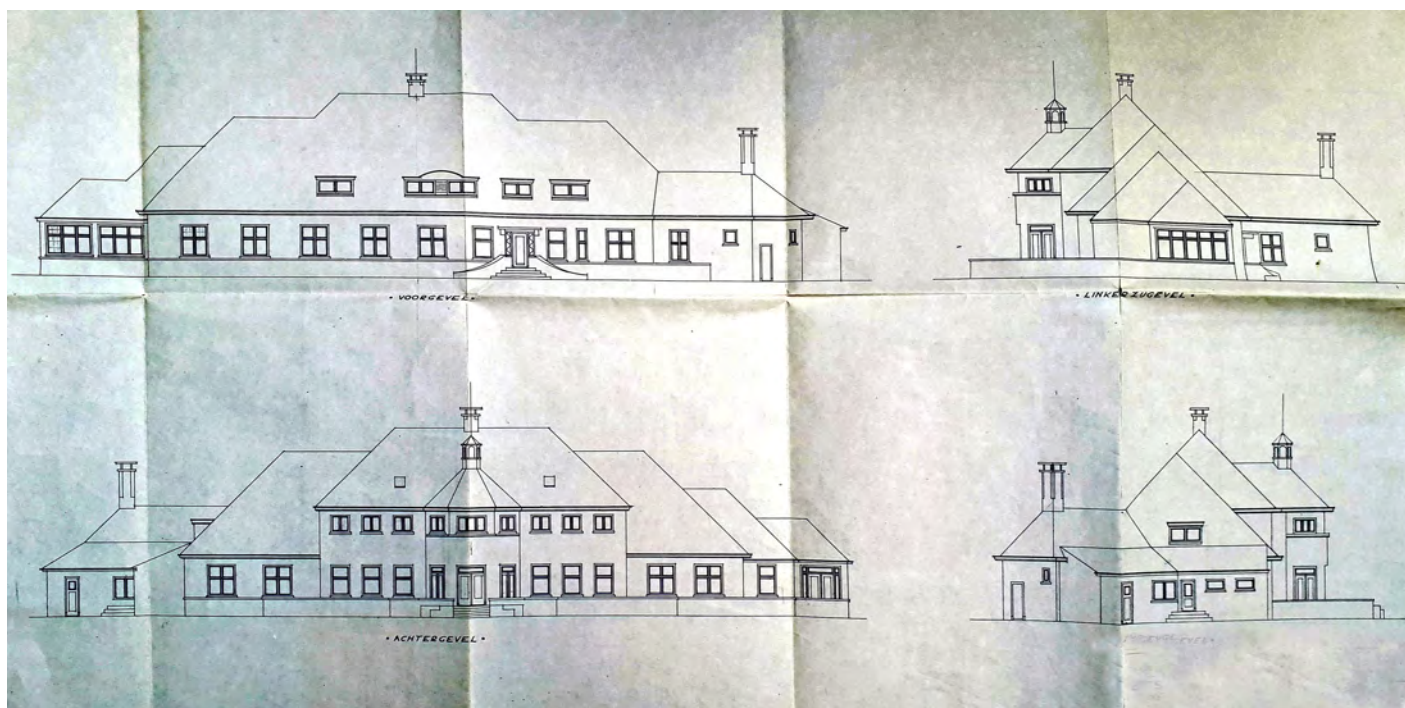
Jos Korsten

Het was verreweg het grootste Rosmalense woonhuis, maar is er niet meer: villa De Duinsche Hoeve vlakbij het huidige Mariaoord. Er zijn, voor zolang het nog duurt, alleen nog de funderingen en tuintrappen bij het terras. Die geven aan hoe groot het woonverblijf van de Joodse Herman Lewin en zijn gezin moet zijn geweest. Het heemkunde tijdstuk over dit bijzondere gebouw is in de maak, maar behalve met woorden en foto's is het ook interessant om daarbij het gebouw zelf terug te brengen naar wat het is geweest, al is het maar in het klein. Zeker als er binnen de kring van heemkundeleden een uitermate kundige modellenbouwer is in de persoon van Rinie van Hassel. Die is dus op dit moment bezig de Duinsche Hoeve te bouwen! Schaal 1 op 50! Bijgaande foto's laten het verloop zien.... maar daar zomaar even mee beginnen ging niet.

Het grootste probleem om dat te kunnen doen is het bezit van een architectentekening en die was er niet. Voor de tekening die nodig was voor Rinie's schaalmodel van de Gele Hoeve, kwamen we uiteindelijk na wekenlang speurwerk terecht bij het Nieuwe Instituut in Rotterdam. Daar wordt alles op architectonisch gebied gearhiveerd. Onze hoop op een tekening van de Duinsche Hoeve was daar ook op gevestigd, maar die bleek ijdel. Wat nu? Dan

maar op de plek waar de funderingen nog liggen opmetingen gaan doen en met behulp van foto's schattend te werk gaanof misschien was er ergens op Mariaoord in de archiefkelder iets bewaard? Bij het maken van de heemkundefilm over Mariaoord een paar jaar geleden was daar al geneusd, maar alleen naar foto's. Dan nog maar een keer alles doorgespit. Zonder succes. Tot archiefbeheerder Peter Franssen zich herinnerde ergens anders in een opslagruimte ook tekeningen te hebben zien liggen. En warempel, na 10 minuten kwam hij terug met een hele stapel. En nog meer warempel, daar zaten er bij van de Duinsche Hoeve en zelfs nog een blauwdruk uit 1931! Vooral een volledige aanzichttekening en eentje van de funderingen bleken van grote waarde. Weliswaar uit 1960, toen voor een aanbouw opnieuw tekeningen zijn gemaakt. Daar stond ook de naam van de Eindhovense architect Clement op, die in allerlei publicaties als de tekenaar van de villa wordt vermeld. Maar op de blauwdruk stond een hele andere naam. Niet die van Clement, maar van de Bosche architect W. Beunis!

Rinie kon nu aan de slag! Wanneer het model helemaal klaar is, is het de bedoeling, dat het komt te staan in het restaurant van Mariaoord. Met de informatie er bij, dat er op de heemkunde website een tijdstuk staat, waardoor je nog veel meer te weten kunt komen over de historie van een van Rosmalens meest intrigerende woonverblijven!

Foto's van de maquette van de Duinse Hoeve gemaakt door Rinie van Hassel

Voetbalhistorie uit ons eigen dorpke (deel 5)

Rien van den Broek

Deel 5 Het zevende van weleer

Ergens begin jaren 70 is er iets ontstaan wat we nu noemen het "OJC 7 van weleer". Dit recreatieve elftal had een uitstraling op andere OJC-ers in de geest van daar wil ik ook in voetballen. De schrijver van deze rubriek kwam over van de junioren en kwam doodgewoon op 'n wachtlijst van dit elftal te staan.

Halverwege de jaren 70, waren veel OJC-spelers op zaterdagavond steevast te vinden bij Soos Satisfaction, in de voormalige boerderij van Bert Coppens aan de Schoolstraat.

De diskjockey van toen Theo Pennings (op de foto 2^e van links) was een van de voetballers in OJC 7. Jarenlang heeft onderstaande elftalfoto boven de disco gehangen en er was zelfs een fles bier met het eigen etiket OJC 7 te bewonderen.

Naast voetballen op zondag was de DERDE helft natuurlijk zeker zo belangrijk. Voor de middag voetballen en na de middag was iedereen te vinden in de kantine op sportpark De Hoef, waar Henk en Mientje Savelkouds de kantine runden, dat deden ze vanaf 1970 maar liefst 23 jaar lang.

De topprestatie werd dus in de kantine geleverd met als gevolg 's avonds om zeven uur op de bank in slaap voor Studio Sport.

Naast samen voetballen, de derde helft, was er heel veel gezelligheid en saamhorigheid. Spelers gingen trouwen, een aantal ging daarvoor eerst een eigen huis bouwen. Op de bouwplaats werd er mee geholpen, bekend zijn de betonstort-party's in aanwezigheid van vele OJC-7 spelers. Op trouwfeesten waren ze present en werd het OJC clublied (geschreven door Jan van Hirtum) ten gehore gebracht. Onder leiding van Jos van Ieperen werd daarna het roverslied ingezet, uiteraard omgebouwd op naam en toenaam van het bruidspaar.

Er waren seizoenfeesten, barbecues, oriëntatie ritten en etentjes op verschillende locaties in Rosmalen, o.a. bij Café 't Huukske, was OJC 7 te gast.

Buitenland

In 1976 ging OJC 7 naar Detmold in Duitsland om Nederland te revancheren voor de verloren WK-

finale in 1974. Met voetbalschoenen op een gravelveld werd het 1-1, 's-avonds in het Gasthof werd er tot in de late uurtjes gefeest. In 1980 stond 'n weekend Antwerpen op het feestmenu. In het prachtig visrestaurant NORGE vertoefden we op de tweede verdieping. Nadat we alles netjes hadden afgerekend, vertelde de eigenaar van het restaurant dat hij het niet erg zou vinden als we niet meer terug zouden komen.

Van alles maakte OJC 7 mee

Als studerende medespeler zonder rijbewijs werd je door het elftal, op je studentenflatje in Nijmegen, opgehaald, pikant detail: onderweg gewoon (gratis) benzine tanken bij 'n gesloten tankstation. Bij een stoplicht in 's-Hertogenbosch een botsing veroorzaken, achterop een auto van de scheidsrechter die ons zou gaan fluiten. Na het voetballen in Berlicum, een tussenstop bij Café De Fuik, hier sloeg de gokautomaat op hol zodat we nog effe konden doorgaan met feesten. Ongelofelijk veel kleedkamer verhalen zijn er, helaas, deze blijven natuurlijk binnenskamers. Na vele mooie jaren, ging ook voor OJC 7 het voetbalkaarsje langzaam uit, gladiatoren hingen hun voetbalschoenen aan de wilgen. Begin jaren 90 was het wel gedaan. De herinneringen blijven.

Reünie 2010

Meer dan 20 jaar in later, in 2010 volgt de eerste reünie, OJC Rosmalen bestaat dan 100 jaar. 'n Leuk onderling partijtje op een half veld, tijdens het 24-uursvoetbal, daarna uitgebreid herinneringen ophalen.

Reünie 2022

Na alle corona-beporingen was het in 2022 weer zover, toch maar weer de spelers van weleer, in de meeste gevallen senioren op dit moment, bij elkaar halen. Een voetbalwedstrijd zat er niet meer in, maar

een aantal behendigheidsoefeningen op een kunstgrasveld ging nog net.

Daarna 'n DERDE helft in de OJC kantine op de Groote Wielen en afsluiten met 'n gezellig samenzijn bij Bottles. Het blijft fantastisch om steeds weer de herinneringen uit het verleden op te halen.

In de jaren 70 en 80 was er natuurlijk steeds een harde kern van spelers, maar door afmeldingen, blessures etc. is de lijst met spelers en invallers opgelopen tot 35 personen.

Hieronder nog een van de elftalfoto's uit die jaren.

We zijn nog steeds op zoek naar voetbalclubiconen voor mooie historische voetbalverhalen. Stuur een email naar: voorzitter@heemkundekringrosmalen.nl en we nemen graag contact met u op.

No. 4
Juni 1947

Rosmalla Extra, deel 8, verschenen in 1997, was helemaal gewijd aan de Rosmalense Indiëgangers. Ook werd in dat jaar een thematentoonstelling aan die jongens en hun wedervaren gewijd. Dat is allemaal weer een hele tijd geleden. Zoals bij velen bekend en in die Rosmalla ook beschreven, werd toentertijd regelmatig een nieuwsbrief naar de Rosmalense jongens verstuurd met daarin heel veel "klein" nieuws uit ons dorp, wat echter door onze jongens ver weg als "groot" nieuws ervaren zal zijn.

Op Eerste Pinksterdag deden in onze kerk 27 jongetjes en 20 meisjes de eerste H.Communie: Stralendweer en stralende hartjes! En a.s. Zondag 1 Juni doen 35 meisjes en 23 jongens de plechtige H.Communie. Weet gij het nog, dat gij Uw late en later een plechtige H.Communie deedt?

Het doet wel eens goed even te denken aan die weelderige dagen voor hart en ziel.

En als gij nu na zoo'n winter de velden en akkers en tuinen en polders zoudt zien hier in Rosmalen, mij dunkt dat gij ze zoudt willen vergelijken met de weelderige landschappen van Indië.

Ik hoor U al roepen: Gij hebt geen bergen! En wij roepen terug: Gij hebt geen polders!

Maar de weelde der kinderziel en de weelde der landouwen danken wij den H.Geest die levend maakt, wat dor en dood is.

Kom, H. Geest.

NIEUWS IN HET KORT

Op eerste Pinksterdag 25 Mei vierde het echtpaar Linnard van Grinsven-van Crey hun zilveren huwelijksfeest. Wegens bijzondere familieomstandigheden is er alleen in huiselijke kring geëeet. Hopelijk zullen zij 't binnenkort met grotere luister nog 'ns overdoen.

Enkele weken geleden was er 'n dubbele zilveren bruiloft n.l. bij Kees van Herpen-Steenbergen en bij Driek van Herpen-v. Nuland.

Er is ook nog toneel gespeeld in De Nieuwe Schuur. Het Hertogstadtoneel uit Den Bosch bracht ons: "Wie kust de mummie?"

Er wordt wel telkens geschreven over de jongens in Rosmalen, wat sport betreft, maar ook de meisjes blijven niet achter. Vorige week werd de eerste les gegeven voor de meisjes van de Boerinnenbond, in gymnastiek en reidansen. De cursus wordt gegeven door Rosmalense meisjes, die een leidsterscursus volgen in Den Bosch.

Nog dit jaar willen zij uitkomen samen met de Jonge Boerenstand op de Kringsportdag te Liempde.

B. B.

Een leuke prijs/consumptielijst uit het verleden

Jo Versteijnen

Tegenwoordig is er volop gelegenheid om in Rosmalen, Maliskamp en Hintham de tennissport te beoefenen. Hoe was dat in het verleden?

Dit keer vond ik een oude prijs/consumptielijst met als **datum 11 maart 1911** van de **Rosmalense tennisclub**. Deze tennisvereniging had haar clubhuis in de Stationsstraat in het café van Gred van Creij. Later was dit café meer bekend als café Juliana van Toontje de Smid (Toontje en Anna Hermens).

Het bestuur van de tennisclub had blijkbaar een deal gesloten met de uitbater want er werd een officieel document opgemaakt met alle prijzen van de benodigde dranken. De lijst was keurig ondertekend door de **cafehouder G. van Creij** en namens het bestuur door de **secretaris van de club A. Stokvis**.

Rosmalen had in 1911 ongeveer 4000 inwoners en dus toen ook al een tennisclub.

De tennisbaan lag achter het café langs de spoorlijn.

We kunnen de prijzen van 1911 natuurlijk niet vergelijken met de huidige prijzen die de horeca nu berekent maar ook het soort drank is niet te vergelijken met de vele huidige soorten drank, bier en mixdranken.

De prijslijst zag er als volgt uit:

<u>Bier</u>	<u>8 cent</u>
<u>Elixir d'Anvers</u>	<u>10 cent</u>
Thee	
Koffie	
Chocolade }	<u>10 cent</u>
<u>Vijf of meer personen per pot</u>	<u>50 cent</u>
<u>Limonade kogelfleschje</u>	<u>15 cent</u>
Grenadine	
Sinaasappel	
& andere siropen }	<u>5 cent</u>
<u>Citroen geperst</u>	<u>10 cent</u>
Boerenjongens	
Boerenmeisjes	
Advocaat	
& andere likeuren }	<u>10 cent</u>
<u>Melk</u>	<u>5 cent</u>
<u>Spuutwater Syphon</u>	<u>15 cent</u>
<u>Spuutwater kleine kogel</u>	<u>10 cent</u>